

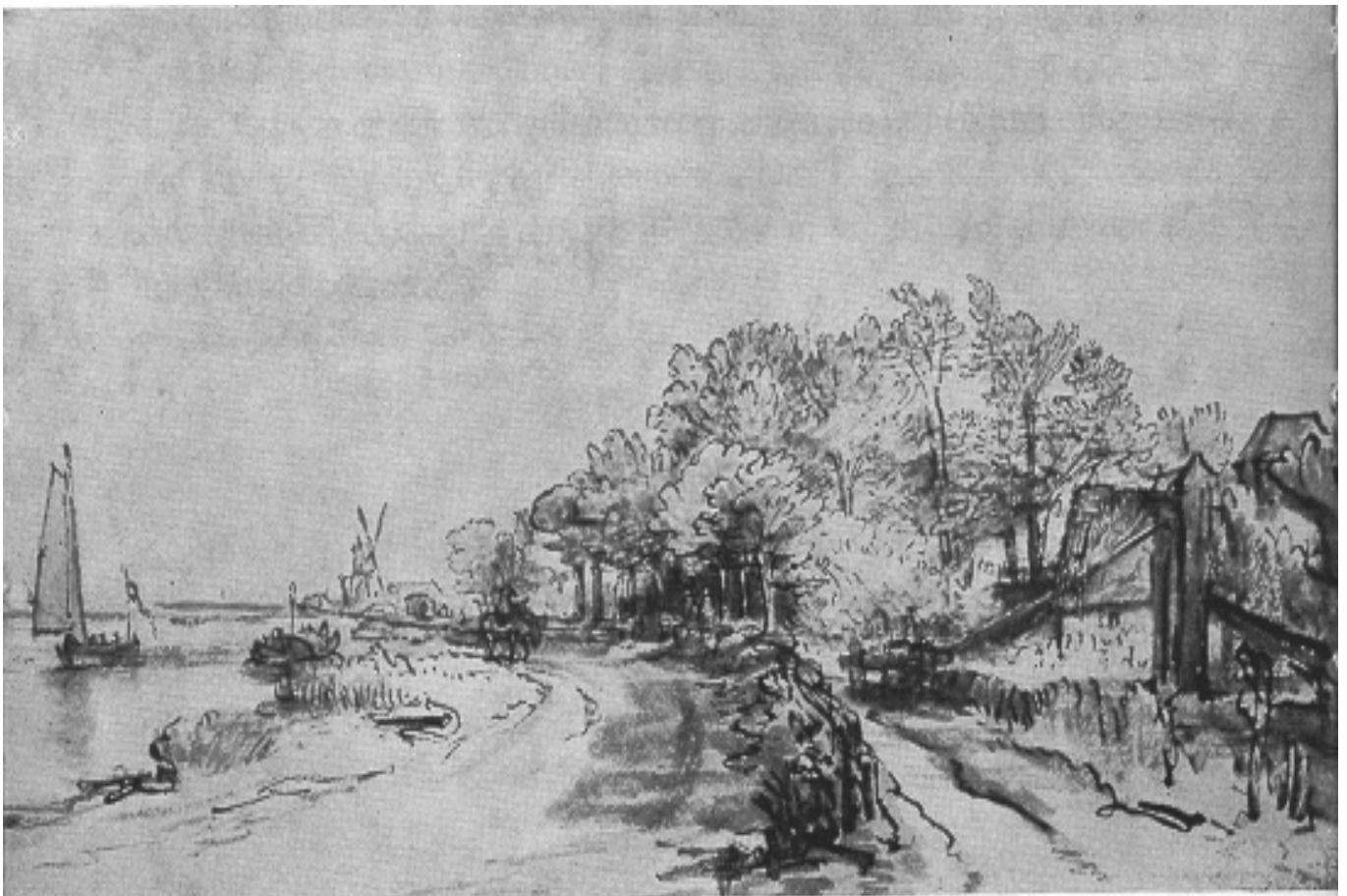
## Gerbrand Adriaensz Bredero



## Klucht van de Koe

Persoonagien:

De Gaeuw-Dief: Gijsje, **trompetwangen, bierdragerslippen**, heeft degelijke kleren aan  
De Boer: Dirck Tijssen, heeft een herberg in Ouwerkerk. Ook een koe  
De Boerin: Friese Giertje, geen jong meisje meer / niet de vrouw van de boer, maar de waardin van de herberg 't Swarte Paart, aan de rand van de stad Amsterdam  
d'Optrecker (fierielfluter, pierewaaier, doordraaiet), Joosje: **fluwelen oogleden met kousebandjes van damast, en een neus van satijn, vol rode en witte diamanten**  
Keesje: Boeren Seuntje



Jaagpad langs de Amstel, waarlangs de gauwdief en de boer, in deze klucht, gelopen hebben  
(sepiatekening uit de Rembrandtverzameling E. de Rothschild, Parijs, Louvre ; Hofstede de Groot nr. 1062)

## Korte inhoud

Een dief, met een dronkemansgezicht maar in mooie kleren, komt om 'herberg' te krijgen aan bij een boer in Ouderkerk aan de Amstel. De boer geeft het hem, en vertelt ook dat hij een mooie vette, koe op stal heeft staan. 's Nachts staat de dief op en brengt de koe heimelijk bij Cost-Verloren, waar hij haar aan een hooimijt vastbindt. Hij keert terug bij de boer, en in bed.

In 't Swarte Paert, nog net binnen de poorten van A'dam, komt de flierfluitier Joosje aan bij waardin Giertje, die niet zo jong meer is. Joosje heeft de gelaatstrekken van een syfilislijder. Hij is door zijn vrouw het huis uitgejaagd, en nu zoekt hij een andere vrouw te vrijen. Hij komt bij Giertje niet verder dan het drinken van veel bier, tot hij in slaap valt.

Om twee uur 'snachts beginnen de dief en de boer aan hun wandeling langs de Amstel, die hen in drie uur in A'dam moet brengen, waar de poort om vijf uur opengaat. Zij willen naar de markt. Bij Cost-Verloren gekomen, vraagt de dief de boer om langzaam alvast vooruit te lopen, daar hij zelf nog even langsmoet bij iemand, die hem al een jaar een flinke som geld verschuldigd is. Een tijdje later ziet de boer de dief aankomen met een koe. De dief verklaart dat zijn schuldenaar nog altijd geen geld had en hem uiteindelijk met de koe heeft betaald. De boer meent zijn koe te herkennen, maar gelooft het toch niet, omdat hij hem gisteren laat nog voer had gegeven. Zij bereiken A'dam. Dan zegt de dief dat hij zich niet met een koe in A'dam vertonen kan, en vraagt de boer om de koe voor hem te verkopen op de markt, tegen een fikse beloning. De dief gaat naar 't Swarte Paert, waar de boer ook zal komen.

In 't Swarte Paert zijn Giertje en Joosje, de flierfluitier, inmiddels ook wakker, als de boer binnenkomt. Beiden proberen om beurten of Giertje hen terwille wil zijn. Zonder succes. Inmiddels hebben zij alledrie deerlijke honger gekregen. De boer komt binnen. Hij heeft de koe goed verkocht. Er is dus geld om heerlijk te eten, maar Giertje heeft geen vlees in huis. De dief stelt voor dat hij het gaat halen bij Pieter de Kok. Hij krijgt van Giertje een tinnen schotel mee en van Joosje de mantel. Ze wachten.

Keesje, het zoontje van de boer, komt huilend binnen: vannacht is de koe gestolen. De boer begrijpt meteen en wil naar huis. Maar Giertje eist van hem en van Joosje dat zij eerst het gelag betalen.



Zuiderkerk, klaar anno 1614.





Via dat loopbruggetje (hier nog slechts het laatste deel) werden met kruitwagens de schelpen in de oven gekiepert.



I - 1

## DE GAEUW-DIEF

Een Kruyck gaat soo langh te water tot datse barst.  
 Men treckt een Boogh soo lang tot datse stucken knarst.  
 De Steel-kunst doet zyn Meester de dood vaak verwerven./  
 Maar 't komt by 't huylen vande honden niet dat de Kalven  
 sterven./

5 Een van deze Heyens, die de luy goeder-gheluck seggen,  
 Die saghmen eens in myn handg, en die wistmen uyt te  
 leggen,  
 Dat ick om myn achtende Jaar, van wegen eenige straf,  
 An een dwars-hout, door een hennipe-venster, sou klimmen  
 in myn graf./

10 Maar ick ben den dans wel lustigh noch ontsprongen,  
 Want ick ben noch noyt op myn Dievery bevongen  
 Deur dien ick by de luy dus eerelijck koom uyt,  
 En al even wel so schuylder een Gaeuwe-Dief in myn huyt.●  
 Ick kreegh lestent een buydt op de Reden-rijckers Camer,/  
 Daer brack ick een kist op met een breeck-beytel, en met een  
 hamer

15 Die ick daer vond leggen, en ick lichte de kas  
 Van al de swaricheyd, daer sy me beladen was,/  
 Ick stack het in myn Tas,, ick raakten daer me op 't hollen  
 By de soete Split-ruyters, die troetel-siecke Snollen,/  
 Die wisten my so te pollen,, so dat ick op het lest

20 Al de bocht verslempten, en hiel dat lege nest./  
 Het was oock seker best,, dat icker wat voor poesten,  
 Dat arme gevangen geld, dat schimmelde, het roesten,  
 't Was wonder so 't verwoesten,, doen 't in zyn vryheyt  
 quam,/  
 't Geld was wel hartigh blyd dat icket so me nam.●

25 De Rederyckers waren gram,, sy keken op mekaar,  
 D'een vermoedent op die, den ander weer op een aar./  
 Doe spracker een soete Vaar: mooglijck of hy hier inden  
 hoop,, is,  
 En siet offer niet weer wat op zyn Cape de Grijs te koop,,  
 is,  
 Want daar gedrang of geloop,, is, daar zynse garen by,/  
 30 Hy! noch prijs ick die reyne listige Dievery://  
 Ick heb een reys gehoord datter te Lacedemonien een Wet,,  
 was,  
 Dieder trouwen, om beters wille toegeset,, was,  
 Om haer Ingeboren voorsichtich en wijs te maken,  
 Te weten: so wat Dief of Fiel so behendigh kon taaken

35 Dattet niemand en sagh, vernam, of werdt gewaer,  
 Die werdendt wel afgenomen: Maer  
 Die 't so bot maeckten, dat syer op werden gevangen,  
 Die werden, sonder genaden, levendigh opgehangen./  
 Maar mochten nu een reys opkycken die ouwe

I - 1

*(tegen de avond)*

## De Gauwdief

De kruik gaat net zo lang te water tot ze breekt.  
 Men spant een boog net zo lang tot ze knapt.  
 Wie de kunst van het stelen beoefent bekoopt het  
 vaak met de dood. Maar van blaffende honden is  
 nog nooit een kalf gestorven.

Eén van die zigeuners, die de mensen hun  
 toekomst voorspellen, las mij ooit de hand en wist  
 mij te vertellen dat ik rond mijn achttiende jaar  
 voor straf door de strop van een galg in mijn eigen  
 graf zou klimmen. Maar tot nu toe ben ik de dans  
 mooi ontsprongen. Ik ben nog nooit op diefstal  
 betrapt. Dat komt omdat ik mij fatsoenlijk voordoe  
 bij de mensen, terwijl er onder mijn huid wel  
 degelijk een gauwdief schuilt.

Laatst had ik een vette buit in de Rederijkerskamer.  
 Daar brak ik een kist open met een beitel en een  
 hamer, die daar lag, en verlostte ik de kas van al het  
 gewicht waaronder zij gebukt ging en stak het in  
 mijn zak. Ik ging ermee aan de rol bij de zoete  
 meisjes van plezier, maar die geilzieke snollen  
 zeiden zulke lieve woordjes tegen mij, dat ik op het  
 laatst de hele schat erdoor draaide en een lege zak  
 overhield. Toch was het goed dat ik het geld  
 gebruikt heb om te zoenen: het lag daar zo zielig  
 achter slot te schimmelen en te roesten. Het was  
 wonderlijk zoals het uit de band sprong, toen het  
 zijn vrijheid kreeg. Zo blij was het geld dat ik het  
 meenam.

De Rederijkers waren woest, ze keken er elkaar op  
 aan. De een verdacht de ander, de ander weer de  
 een. Toen sprak een van de vroede vaders: "Het is  
 goed mogelijk dat hij zich onder ons bevindt en  
 loert of er niet nóg wat te klauwen valt. Want waar  
 gedrang of drukte is, daar zijn ze heel graag bij."  
 Heiho! Voor altijd prijs ik de kunst van het zuivere,  
 listige stelen.

Ik heb eens gehoord dat er in Lacedemonië een  
 wet was, met de hele goede bedoeling ingesteld,  
 om haar ingezetenen oplettend en wijs te maken, te  
 weten: de dief of schoft die in staat was zó handig  
 te klauwen dat niemand het zag, in de gaten had of  
 gewaarwerd, die ging vrijuit, maar wie het zó dom  
 deed dat hij werd gepakt, die werd zonder genade  
 levend opgehangen.

Maar als die ouwe Lacedemoniërs nog eens uit hun  
 graf konden opstaan en naar ons kijken, wat  
 zouden ze dan met onze bankiers doen, die de

Lacedemoniers,  
 40 Hoe duyvel souwenset maken met de Banckeroetiers?  
 Die 't so byster en grof de Mienteman ontstelen,  
 En om een Haver—stro eens Haes-op na Kuylenburgh  
 spelen./  
 Doch Keyser Karel die stelden daer tegen een keur;  
 Datmen sulcke Dieven sou hangen in haar eygen Deur./  
 45 Want wie kan hem veur sulcke schelmen wachten?//  
 En zynse dan oock veur geen Dieven te achten,  
 Die eenige drooge Waren, of lichte Saffraen,  
 In een verdompte vochtige Kelder laten staen,  
 Om dattet gewicht sou vermeerden in 't verkoopen?/  
 50 En dese guytse Wisselaers, die dus onder haer vieren loopen,  
 Dees komen als ick, met een degelijck kleet onder 't volck:  
 En een is, as kackx, een Fransman, ende 't ander is zyn  
 Tolck,/   
 Daer hoortmen met een duytsche dolck lustigh op te  
 beucken!  
 En die met Steenen botten, of die de Kaart kreucken,  
 55 Of die met een greep fraeytjes morst, en flenst,  
 Dat dunckt myn dat oock vry wat ande dievery grenst.  
 (...)  
 60 En die een Spiegel achter zyn macker ande wangt,, set,  
 En luypt dan onder zyn hoed, en siet wat den ander in zyn  
 hangt,, het,  
 Wat mien gy dat die gien verstant,, het, die so arghlistigh  
 speelt,/   
 Ast al eseyt is, wat doet sulcken Tuyscher anders dan dat hy  
 't steelt?  
 En die Boeckhouwers, so wel oude als ionge gesellen,  
 65 Die 't heur Meesters ontschryven, ont dragen, ontellen?  
 Droegense allegaer Bellen,, men sou mercken dat de looste  
 Oock schuylen en wonen onder de aldergrooste,  
 Ja seker de snooste,, dat sinne nou al rijke Monseurs,/   
 Daer gaeter een diel so prachtich over de Buers,  
 70 Dat kortelingh noch waeren Pelsers, en Schruers,/   
 't Is wonder so het volck 't Amsterdam op de baan,, bromt,/   
 Wie weet waar dat sommige haar snelle Rijckdom van daan,,  
 komt?//   
 Ay siet hoe dese laan,, kromt, sy het wel vijf en twintich  
 bochten.  
 Gants wongden! hier omtrent heb ic een reys geweldigh  
 gevochten,/   
 75 Doen wy niet mier en mochten,, droncken wy 't met me  
 kaar,, of.  
 O bloedt hoe sie icker uyt? Non forts, het is maar,, stof,  
 Flusjes veegh ick het klaar,, of. Ick ben verby de  
 Kalck-,oven.  
 O ellemelementen, hoe kan Swart-Jan de arge schalck,,  
 hoven!  
 Ick wil hier gaen in 't aldereerste huys,

gewone man zijn geld zo schandalig en grof  
 afhandig maken, en al om een flutbedrag gauw de  
 wijk nemen naar het veilige Culemborg?  
 Keizer Karel, die vaardigde daartegen al een  
 charter uit: men moest zulke dieven ophangen in  
 de deur van hun eigen woning. Want wie kan zich  
 anders beschermen tegen dergelijk gespuis?  
 En zijn het soms ook geen dieven, die kooplui die  
 hun droge specerijen, of hun saffraan die maar  
 weinig weegt, in hun bedompte, vochtige kelders  
 laten staan, zodat het gewicht op het moment van  
 de verkoop flink is toegenomen?  
 En die valse wisselaars dan, die altijd met z'n  
 vieren zijn, en net als ik keurig gekleed onder de  
 mensen gaan, en de een doet net of hij een  
 Fransman is en de ander zijn tolck? Daar zou men  
 eens stevig met een oer-Hollandse dolck op in  
 moeten hakken.  
 En dan de oneerlijke dobbelaars, en de kaartspelers  
 die stiekem hoekjes vouwen in de kaarten, of van  
 die vingervlugge trucjes toepassen. Dat grenst  
 volgens mij ook heel dicht aan zuivere diefstal.  
 En die lui die een spiegel tegen de muur achter hun  
 medespeler te zetten, en dan van onder hun hoed  
 gluren naar wat de ander in zijn hand heeft: vind je  
 dat niet uitgekookt van zulke smeerlappen? En  
 zoals ik al zei: wat doet zo'n verlakker in feite  
 anders dan stelen?  
 En die boekhouwers, jonge en oude, die hun baas  
 bestellen door valse notities te maken, geld te  
 ontvreemden en verkeerd op te tellen? Als ze  
 allemaal bellen om de nek droegen, zou je merken  
 dat de sluwste zich zelfs in de hoogste kringen -  
 ophouden. Ja, de brutaalste zijn nu allemaal rijke  
 Heren. Sommige van hen lopen te paraderen op de  
 Beurs, terwijl ze tot voor kort nog heel gewone  
 ambachtslieden waren. Het is wonderlijk hoe  
 lawaaierig en pedant het Amsterdamse volk op  
 straat loopt. Maar als je eens wist hoe sommigen  
 aan die snelle rijkdom gekomen zijn?  
 Hé, kijk eens hoe krom dit weggetje is, het heeft  
 wel vijfentwintig bochten. Verdomd, ik heb hier  
 ergens nog eens flink gevochten. En toen we niet  
 meer konden, dronken we het af met een biertje.  
 Jezus, kijk nou eens hoe ik eruit zie! Maar laat  
 maar, het is maar stof, ik veeg het wel af.  
 Zo, nu ben ik voorbij de kalkoven.  
 Allemachtig, wat kan die zwarte Jan je tracteren op  
 een vieze rook.  
 Ik ga hier het allereerste huis naar binnen.  
 Ik doe net of ik fatsoenlijk ben.

80 En houwen myn dus wat eereyck quansuys.  
Ho, goeden Avend Oom.

I - 2

DE BOER SIT VOOR DEUR

Hoe? goeden Avend Maech, en een goet Jaer.  
DE GAEUW-DIEF  
Mach ick hier wel Herbergh krygen?  
DE BOER

O ia gy myn vaar.  
Ick heb noch een moye braen Bout, en ien loutre Pan,, vis,  
Met een Hieltje van ien Hammetje, daer noch lustich wat an,,  
is.

DE GAEUW-DIEF

85 Ay tapt men reys?  
DE BOER

Al ree Man.  
DE GAEUW-DIEF

Wat gevet Bier?  
DE BOER

Maer seven-Duyts.  
Myn goe—Maet komt in huys, hoe sta gy so as de guyts? Of  
bin gy liever inde lucht? hou daer is ien stoel. A vous borst.  
DE GAEUW-DIEF

Ick wacht het van harten. Ick heb naturelycken dorst.  
DE BOER

Ho, gy drinckt datje steend. gy meucht wel voor man,, varen.  
DE GAEUW-DIEF

90 Wel as ick myn best doe ick sou haast so een kan,, klaren.  
Ay, schep noch een reys? want tappen is te veel werck.  
Maar hoe hiet dit Dorp?  
DE BOER

Maer dit hiet Ouwkerck.  
Wel van waer is de reys? of koom gy hier uyt speulen?  
DE GAEUW-DIEF

Neen, of ia ick, ick koom vande Stadt van Keulen.  
DE BOER

95 Van Keulen? he, he, dat geldtje myn broer, geluck toe.  
DE GAEUW-DIEF

Ick wedge, as ick dat noch eens gesien heb, dat icket iou na  
doe.  
DE BOER

O datje hier Seundaaghs waart, dan hebben wy sukken  
hovering,  
Ho 't is hier nou niemedallen, inde weeck is hier gien  
neringh,  
Maar alle heylige daeghs gaet hier de Veel met de Fluyt an

Ha, een goedenavond, heer.

I - 2

DE BOER ZIT VOOR DE DEUR

Wat? Goedenavond, vriend, en een goed jaar.  
DE GAUWDIEF

Kan ik hier eten en overnachten?  
DE BOER

Maar zeker, beste kerel.  
Ik heb nog een mooie gebraden eend, en een  
stevige pan gebakken vis. En een mooi stukje  
heerlijke ham.  
DE GAUWDIEF

En heb je ook bier?  
DE BOER

Meteen, man.  
DE GAUWDIEF

Wat voor soort?  
DE BOER

Zevenduits.  
Maar beste man, kom binnen, blijf daar niet staan  
als een landloper. Of blijf je liever in de frisse  
lucht? Pak aan, hier is een stoel. Op je gezondheid.  
DE GAUWDIEF

Van hetzelfde. Ik heb dorst als een paard.  
DE BOER

Ha! Je drinkt als een man die het vak verstaat.  
DE GAUWDIEF

Als ik wil, heb ik de kan zo leeg. Ach, doe nog een  
schip er bovenop, want dat schenken duurt me te  
lang. Maar, hoe heet dit dorp?  
DE BOER

Dit hier heet Ouderkerk.  
Wel, waarvandaan is de reis? Of kom je hier voor  
je plezier?  
DE GAUWDIEF

Nee, of ja: ik kom van de stad Keulen.  
DE BOER

Van Keulen? Zo zo. Wel, op jou, broer, het ga je  
goed.  
DE GAUWDIEF

Doe dat nog eens! Ik wed, dat ik het je nadoe.  
DE BOER

O je moet hier zondags komen, dan zetten we de  
boel op stelten. Hôh, nu is hier niets te doen, door  
de week komt hier geen mens, maar op de  
feestdagen kun je hier de viool horen spelen met  
de fluit. Dat is zo machtig mooi, je wordt wild als  
je dat hoort. Hôh, het is een lust voor het oog, als

boort,  
 100 't Gaet so ondeughcklycke moy, jy wilt wild worden dat gy 't  
 hoort,  
 Ho 't is ien lust, ast hier vol volckx, en so wat drock,, is,  
 Hy myn wijf die ken so koken, ic loof niet datter noch  
 sukken kock,, is.  
 Ick segh altemet, Moer, 't is wongder kijnt, datje so keunt! Ja  
 seydse: voor niet en heb ick niet by Stijn de braetster eweunt!  
 105 Ist niet vreemt datse so handich, en so knap klaar,, is,  
 Se maackt ien levendigh Hoen dattet in ien omme—sien  
 gaar,, is.  
 De Ste—luy eten hier dattet an heur hart raackt,  
 Sy weten selven niet hoe hier de kost so smaackt!  
 Maar deuse Frebis, versin gy wel? die hettet hier hiel  
 bedurven,  
 110 Het schijnt schier, versin gy wel? dat de Nering is gesturven:  
 Ja alle ambachten klagen, versinje wel? en zyn byster slap,  
 Maar 't is nieuwers slechter me, versinje wel? als met de tap,  
 'k Pleeg fray voic te krygen, versinje wel? nou krygh ic  
 schuyteboeven,  
 Met waeg-dragers, of snijers, die een hiele weeck om duyte,,  
 troeven,  
 115 Trouwen ick heb, versinje wel? wel vyftich Veren op myn  
 hangt,  
 Want dat bennen miest al Burgers, versinje wel? hier uyt het  
 langt.  
 Ick segh somtyts, versinje wel? tegen myn wijf, o Soetje,  
 Hoe souwen wyt maken, molleken wy altemet niet een  
 Koetje?  
 Wy hebbender daer after een staen, die so vet en glat,, is,  
 120 Ick wed om een vaen, datter sulcken Koe niet om de stadt,,  
 is.  
 Maer doch Fijn-man waer wil gy morgen na heen?  
 DE GAEUW-DIEF  
 Maar wil ickge seggen: ick mien na Amsterdam te treen,  
 Om eenige Koomenschap die ick daer te doen,, heb,  
 Ic wou wel dat gy myn wat vroeg wreckten, also ic myn te  
 spoen,, heb,  
 125 Want ick wasser gaeren met het ontsluyten vande poort.  
 DE BOER  
 Wel broertje slaapt vry op myn hals, seker op myn woort,  
 Ick wil me, ick selje te twee uren wrecken, so wy niet lam,,  
 zyn,  
 So sullen wy immers wel te vyven te Amsterdam,, zijn.  
 Hoe soetjes valt den avent, niet waer? ay hoe soet.  
 130 Ay laet ons binnen gaen, en maken wat moet,  
 Ghy meughd wel uyt iou klieren gaen, soo 't iou te heet,, is.  
 DE GAEUW-DIEF  
 Neen die in zyn kleeren slaept, smorgens vroegh gekleet,, is.

het hier vol volk en druk is. Hôh, mijn vrouw kan  
 zo goed koken, ik denk niet dat er een tweede kok  
 is zoals zij. Ik zeg altijd: Meid, het is een wonder,  
 dat je het zo goed kunt! Ja, zegt ze, maar ik heb  
 ook niet voor niets bij Stijn, de braadster,  
 ingewoond! Is het niet geweldig dat ze zo handig  
 en zo vlug met alles klaar is. Een levende kip heeft  
 ze in een ommezien dampend op de schotel.  
 De stadsmensen zijn verrukt over het eten hier, ze  
 begrijpen niet hoe het kan dat het hier zo lekker  
 smaakt.  
 Maar de Trèves (het Bestand), begrijp je, die heeft  
 alles hier bedorven. Het lijkt wel, begrijp je, of de  
 nering is gestorven. Ja, alle ambachten klagen over  
 de slappe tijd, begrijp je. Maar met niets gaat het  
 slechter, begrijp je, dan met de tap. Vroeger kreeg  
 ik goed volk, begrijp je, nu krijg ik alleen nog maar  
 schippersvolk, sjouwers, kleermakers, die de hele  
 week kaart spelen voor een paar centen. Wel heb  
 ik, begrijp je, wel vijftig veerboten als klant, want  
 dat zijn bijna allemaal, begrijp je, burgers hier van  
 het land.  
 Soms zeg ik wel tegen mijn vrouw, begrijp je:  
 zoetje, hoe zou het met ons gaan, als wij geen eigen  
 koetje hadden voor de melk? We hebben er hier  
 achter een staan, die zo vet en glad is, ik durf te  
 wedden om een fust, dat er in de hele stad zo een  
 niet te vinden is.  
 Maar zeg eens, beste kerel, waar wil je morgen naar  
 toe?

## DE GAUWDIEF

Dat zal ik je zeggen: ik ben van plan om voor  
 zaken naar Amsterdam te gaan. Ik zou willen dat je  
 me vroeg wekte, want ik heb haast: ik zou er graag  
 zijn als de poort opengaat.

## DE BOER

Wel, broertje, slaap jij gerust, en reken op mijn  
 woord. Ik ga mee, ik zal je wekken om twee uur.  
 Als we een beetje doorlopen, zijn we tegen vijven  
 in Amsterdam.

Hoe zoetjes valt de avond, niet? Ach, hoe zoet.  
 Ah, laten we naar binnen gaan, en doen wat moet.  
 Doe gerust je kleren uit, als je het te warm vindt.

## DE GAUWDIEF

Nee, wie in zijn kleren slaapt, is 's morgens vroeg  
 gekleed.

I - 3

EEN FLIEREFLUITER KOMT ZINGEND OP

EEN OPTRECKER SINGENDE UYT

Mocht een man zyn Wijf verkoopen,  
 Gelijkmen Koeyen en Paerden doen,  
 135 Daer souwer so mennich te marckt loopen,  
 Daermen 't nou niet op vermoen.  
  
 Gans lyden, hoe is een Man oock van een Wijf gequelt,  
 Een heelen dagh leydse myn so verhayd an 't hooft en leldt,  
 Om dat ick gisteren iuyt eens tot elven toe uyt,, was,  
 140 Daarom seyde dat ick een rabauwt, en een guyt,, was,  
 Een vleys-dief, een quist-goed, een spil-penningh, een  
 door-slach, een snap-op, een gild,  
 Ist dan wongder dat een man somtyts raakt op het wilt?  
 Daerom spiegelt u vry, ghy vryers, eer u dit geschiet,  
 Hay banckt altoos, en trouwt van iou leven niet.  
 145 Myn wijf doet anders niet dan knorren, dan kyven, dan  
 pruylen,  
 Dan rasen, dan klagen, dan suchten, dan kermen, dan huylen,  
 O 't is sulcken suur-muyll! sy het niet een soete beet an haer  
 hiele lijf!  
 Gy sacht van iou lieffelijcke leven dagen niet sukken liejcken  
 wijf,  
 S'is lang-geneust,, en dick-gelipt,, met losse hangende  
 wangen,  
 150 Men souwse op een drie-sprong setten om jonge Nickers te  
 vangen,  
 Gy souwt sucken Venisje met vinden, al socht gy de stadt,,  
 deur,  
 Gants lichters, hoe koom ick an dit ansicht hangter een mat,,  
 veur.  
 O sy is so vriendelijck, as een arm vol Katten,  
 of as een oor-wurm, waraftich, ick segh iou datte,  
 155 Ick wouwer flusjes wat snobbelen, wat soenen, wat sabben,  
 Maer dese smaelijcke meer, deed niet dan byten, smyten, en  
 krabben,  
 Ick seyden: Hoe gy wilt moer, wil gy niet, een ander wil  
 gaeren,  
 En mit so snaptten ick uyten huys, eens-klaps inde Travaeren,  
 En nou so loop ick so wat slingeren as een die half dol,, is:  
 160 Ick wil niet ophouwen voor de buydel leeg of voor myn gat  
 vol,, is.  
 Dat is nou al even veul: Ick moet nou wat uyt hoye,, varen,  
 O bloet hier omtrent wonen sulcke overdadige moye,,  
 snaren,  
 Ick sach hier korteling veel vreemde haren, hier int swarte  
 paert,  
 Daer moet ick nou en reys gaen, dat is toch myn ouwe waert.  
 165 Laet sien, hier isset, hou, hou.

Kon een man zijn vrouw verkopen,  
 zoals je een koe of paard brengt voor de slacht,  
 wat zouden er veel naar de markt toe lopen,  
 van wie je dat nooit niet had gedacht.

Godnogantoe, wat een kwelling is een vrouw voor  
 de man. De hele dag loopt ze me aan m'n kop te  
 zeuren, omdat ik gisteren eens een keertje tot elf  
 uur wegbleef. Ik was volgens haar dus een schurk,  
 een schoft, een rokkenjager, een verkwister, een  
 geldverspiller, een opmaker, een potverteerder en  
 een zwierbol.  
 Is het dan gek, dat een man aan de rol gaat?  
 Spiegel je daarom gerust aan mij, jullie vrijers, eer je  
 dit met je laat gebeuren. Vooruit, geniet van het  
 leven, en trouw van je levensdagen niet.  
 Mijn vrouw doet niets anders dan kniezen, kijven,  
 pruylen, jammeren, klagen, zuchten, kermen en  
 huilen. O, het is zo'n zuurpruim! Er is niet één lief  
 plekje aan haar hele lijf. Je hebt van je levensdagen  
 nog nooit zo'n lelijk wijf gezien. Haar neus is te  
 lang, haar lippen zijn te dik, haar wangen hangen,  
 je zou ze op een driesprong zetten om daar jonge  
 duivels te vangen. Zo'n Venusje vond je niet, al  
 zocht je de hele stad door. Getverdemme, hoe kom  
 ik aan dat gezicht van hangt 'r een doek voor. Ze is  
 zo vriendelijk als een arm vol katten, of als een  
 oorwurm, echt, ik zeg 't je maar.  
 Zojuist wou ik haar nog wat knuffelen, zoenen,  
 wat sabbelen, maar die vervloekte merrie bleef  
 maar bijten, slaan en krabben. Ik zei: zoals je wilt,  
 vrouw, als je niet wilt: een ander wil graag. En  
 gelijk schoot ik het huis uit, regelrecht naar de  
 kroeg. En nu slinger ik wat rond als een halvegare:  
 ik ga niet terug eer mijn beurs leeg en mijn keelgat  
 vol is.  
 Maar genoeg hierover. Wat heb ik een zin om het  
 hooi in te duiken.  
 O jé, hier in de buurt wonen zulke bloedmooie  
 meiden. En pas geleden zag ik nog een stel  
 mokkels van den buiten hier in 't Swarte Paert.  
 Daar zal ik eens naartoe gaan, het is mijn ouwe  
 herbergier.  
 Eens kijken, hier is het.  
 Ho, stop. Stop.

I - 4

I - 4

DE WAERDIN GIERTJE VAN VRIESLAND

Wie klopt daer?

D'OP-TRECKER

Ick ben 't Giertje,

Doet open Moer, selje kijnt, ay Liefste tapt myn en biertje.

GIERTJE

De Klock is elf uren, wy tappen so laet niet, 't is nacht.

D'OP-TRECKER

Nou myn Suycker-mongktje doet op, nou schaeppje, ick heb de wacht,

Ick koom hier om een kanne-bier voor de Cordegaarde te halen.

170 Nou, nou laetmen in, hoe staeje so, ick selje wel betalen,  
Nou Vriendelijckheyt doet op. genaevent Beckje.

GIERTJE

Ast is brief.

Hoe staet dese Mallert so. Heer wat sinje een malle pis-dief.  
Hed, hoe rijdt myn dese man, nou staet stil, wat duysent schangden!

Waer mien gy dat gy bint? nou, segh ick, houwt iou hangden.

175 Nou Joosje wilje Bier of Wijn hebben so segtet plat,, uyt  
Of wil gy niet drincken, so gaet oock strax weer het gat,, uyt.

D'OP-TRECKER

Wel hey, mien gyt? hoe nou, ick loof niet dat gy sonder roy,, bint,

As gy vriendelijck siet, so duncktmen dat gy wel eens so moy,, bint.

Haeltmen eens van 't ouwe geloof.

GIERTJE

Wat is dat?

D'OP-TRECKER

Delfs.

180 Wel binje daer alree?

GIERTJE

Ick liep en taptent selfs.

Wel, a vous, ick brengie een reys een Bier om Joosie.

D'OP-TRECKER

Drinckt uyt dat soopje, also moer, wat so myn quirom-doosie.

GIERTJE

Wat dunckt u Roosie,, klaerden ick dat niet met een snaers?  
Nou geeft myn een soen, Jan Soete-vaar! wat so veeght dat kijnt zyn naers.

185 Heer wat bin gy een moy Man! maar wat heb gy een sacht haertje!

Nou, hoe sit dese droogert so en leppert met dit staertje.

Nou wilje drincken, so drinckt, laet de Waerdin haer ploegh,, gaen,

Gy moet lustich slempen so gy wilt inde kroegh,, gaen,

DE WAARDIN GIERTJE VAN VRIESLAND

Wie klopt daar?

DE FLIEREFLUITER

Ik ben 't, Giertje. Doe open, vrouw, wil je?

Ah liefje, geef mij een biertje.

GIERTJE

Het is elf uur, zo laat tappen wij niet, het is nacht.

DE FLIEREFLUITER

Ah, mijn suikermondje, doe open, schaapje, ik heb de wacht, ik kom hier om een kan bier voor de nachtwakers te halen. Ah, laat me binnen, wat aarzel je nou, ik betaal je goed.

Ah schat, doe open. Goedenavond, lief bekje.

GIERTJE

Vooruit dan, rare vent. - Wat sta je daar nou, malloot. Jezus, wat ben jij een lelijkerd. - Hé, wat krijgen we nou, blijf staan, jij, wat is dat nou! Het is een schande! Waar denk je dat je bent? Nou, hou je handen thuis. - Nou, Joosje, zeg op, wat wil je: bier of wijn? Als je niet komt om te drinken, verdwijn dan onmiddellijk weer door het gat van de deur.

DE FLIEREFLUITER

Hela, meen je dat echt? Dat je zo onredelijk bent, dat geloof ik niet. Als je vriendelijk kijkt, ben je volgens mij wel twee keer zo mooi.

Haal mij eens een biertje van de ouwe stempel.

GIERTJE

Welke mag het zijn?

DE FLIEREFLUITER

Delfts.

Hé, ben je al terug?

GIERTJE

Ik heb het zelf even snel getapt.

Wel, op jou, een kan bier op de gezondheid van Joosje.

DE FLIEREFLUITER

Drink op dat drankje, jij ook moedertje, hup mijn boterdoosje.

GIERTJE

Wat dacht je, Roosje, lukte me dat niet in één teug?

Nou, geef me een zoen, Jan Zoeteman, en drink dat op tot op de bodem. - Lieve Jezus, wat ben jij een mooie man! En wat heb je zachte haren! -

Nou, droognek, wat zit je nou te lebben met dat bodempje. Als je wil drinken, hup, drink dan, dat de waardin wat aan je verdient. Als je naar de kroeg gaat, moet je een beetje doordrinken. Wie plezier wil hebben, moet een plezier doen en niet op een paar duiten kijken.

DE FLIEREFLUITER

Goed, mooi Giertje, ik giet het naar binnen als een

Die wil, wil hebben, die moet wil doen, en geen geld „sparen.  
 D'OP-TRECKER  
 190 Nou goelicke Giertje, ick selt so louter as een held,, klaren.  
 Swick.  
 GIERTJE  
 Swack, een half bier in iou sack.  
 D'OP-TRECKER  
 Neen, al propertiens Moer, alle dingen met gemak.  
 Ick wil al myn goed niet teves verdoen, wat meugh gy  
 dencken,  
 Dan wil gy myn een vriendschap doen, ick selje spelde-gelt  
 schencken.  
 195 Maar, al even wel, waer is iou Man?  
 GIERTJE  
 Maer die mocht hier niet langer  
 bancken.  
 Hy is na Oost-Ingie, Heyn is 't Zee, de Botter geld twee  
 blancken.  
 D'OP-TRECKER  
 Wel wies Kijnt is ditte?  
 GIERTJE  
 Maar Schele Jut, die is de Moer,  
 En de Vaar dat was hier Marten de Waterlandse Boer.  
 Se het helle rijke Vrienden, hoe wel sy schoon uyt krollen  
 gaet,  
 200 Ja vande beste vande stadt, kijnts, sy wonen inde  
 Warmoes—straat:  
 Tieuwis de Siep-sier dat's heur Oom, en Melis Klaesz onze  
 Schepen.  
 Dan trouwen 't is niet nieuws, heur Moer had oock sukke  
 grepen,  
 En heur Vaar was ooc vry wat snoeps, en heur breur hettet al  
 verpult  
 Dus ast al eseyt is, 't is ien weynigh het Geslachts schult,  
 205 't Is al ien out Soldaet, s'is met de Prins over de Maas  
 ekomen,  
 Het was ien hiel rijk, rijk Monsieur die heur maaghdom het  
 enomen.  
 Wat sy het so veel mannen dat syse niet tellen,, kan,  
 Sy houwt sukken stoet Vryers, en iong Gesellen,, an,  
 Daer is doove Jas, en mancke Klaas, en droncke Piet,  
 210 En Kees Jong-Klaas, Kees Dierten Seun, wel hy, ken gy hem  
 niet?  
 Die Vlas—kooper opten dijck, die pleechter lang met te  
 verkeeren,  
 Hy konder op ien nachje wel dartich guldens me verteeren,  
 Maar wat wast? zyn Ouwers kregen so haest de lucht,, t'huys,  
 En die brachten hem moeytjes hier after in 't tucht,, huys.  
 215 Wel Joosje slaep gy? hoe nou? op.  
 D'OP-TRECKER  
 Ay lieve laet myn sitten,

held. Daar gaat ie.  
 GIERTJE  
 Hopla, een halve kan in je pens.  
 DE FLIEREFLUITER  
 Nee, kalm aan, vrouwtje, alles op het gemak. Ik wil  
 niet alles wat ik heb in één keer opmaken, wat denk  
 je wel. - Maar als je mij een pleziertje wil doen, geef  
 ik jou geld voor een cadeautje.  
 Maar, waar is jouw man?  
 GIERTJE  
 O, die kon hier niet langer blijven. Hij is naar  
 Oost-Indië, Hein is op zee, de boter is duur  
 geworden.  
*(Er is in de herberg nog een andere, jongere vrouw.  
 Waarschijnlijk steekt zij haar hoofd even om de deur.)*  
 DE FLIEREFLUITER  
 Wie is dat kind?  
 GIERTJE  
 Wel, Schele Jut, dat is haar moeder, en de vader  
 was, je weet wel, boer Marten, uit Waterland. Ze  
 komt uit een hele rijke familie, maar zelf is ze mooi  
 op het hoerepad gegaan. Ja, ze komt uit de  
 voornaamste kringen van de stad, joh, ze wonen in  
 de Warmoesstraat. Teeuwes, de zeepzieder, is haar  
 oom, en Melis Klaas, onze schepen, ook. Maar  
 zoveel nieuws is er ook weer niet onder de zon:  
 haar moeder had ook al van die streken, en haar  
 vader lustte de vrouwtjes ook, en haar broer heeft  
 alles met drinken erdoor gedraaid. Dus, zoals ik al  
 zei, het zit een beetje in de familie. Nee, ze kent  
 het klappen van de zweep. Het was een hele, hele  
 rijke meneer, die haar van haar maagdelijkheid  
 heeft bevrijd. Ach, ze heeft zoveel mannen, het is  
 niet bij te houden, die hele stoet van vrijers en  
 jonggezellen. Daar heb je dove Jas, en manke  
 Klaas, en dronken Piet, en Kees Jong-Klaas, Kees  
 Diertens, ken je die niet? Die vlaskoper op de dijk,  
 die heeft lange tijd omgang met haar gehad, die  
 kon er in één nacht met haar wel dertig gulden  
 doordraaien. Maar wat gebeurde er? Zijn ouders  
 thuis kregen er nog niet de lucht van, of zij  
 brachten hem mooi naar het tuchthuis.  
 Maar Joosje, slaep je? Wat nou, word wakker.  
 DE FLIEREFLUITER  
 Ach lief kind, laat mij zitten. Drink jij je maar in  
 het zweet, ik heb geen zin meer om te hijsen.  
 GIERTJE  
 Wel, man, ga dan maar ergens liggen, ik werk je  
 morgen met stoffer en blik de deur wel uit.  
 Nou bier, naar binnen met jou. Pas op mijn ziel,

Drinckt gy dat gy swiet, myn lust nou niet te kitten.

GIERTJE

Wel an myn Vaer, so gaet leggen, ick selje morgen of,,vegen.  
Nou dat in myn, wacht iou ziel, daer kooft ien stof,, regen,  
Wel op keel, meughdy nou gien bier? ick weet niet wat me  
schort,

220 Ick verliet al myn moy drincken, ick heb de helft wel gestort.  
Hoe staet de Rekeningh? laet sien, een, twee, dry, dats vier,  
Een Vaantje voor 't licht, een Vaan voor 't huys, en noch een  
bier.

*(De Ratelaer roept 2 uren van binnen.)*

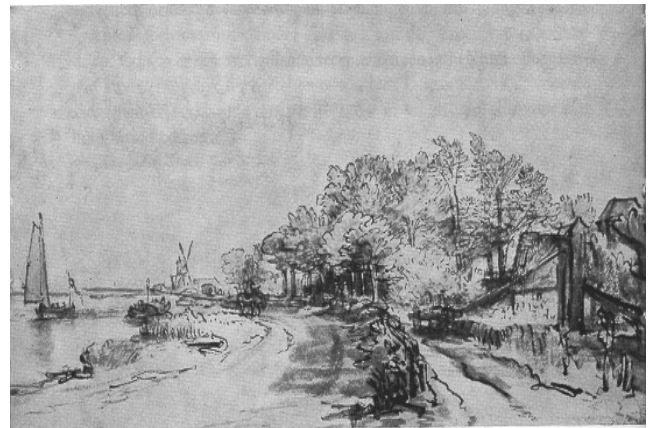
Sus, sus, wat hoor ick? Ist anders niet, 't zyn de Stoepen,  
Of hy pijn in zyn buyck het, deynck ick, waerom mach hy so  
roepen?

225 Nou ick mach gaen keujeren na myn warme nest,  
En slapen tot den dagh, dat dunckt my var het best.

daar komt een flinke plens. Open, keel, en wijd, of  
heb je geen zin meer in bier? Ik weet niet wat me  
mankeert, ik ben me toch aan het knoeien, ik heb  
de helft ernaast gegooit.

Hoe is het met de rekening? Eens kijken: een,  
twee, drie en dat is vier, en nog een streepje voor  
het licht, en eentje voor het huis, en nog een bier.

*(De ratelwacht achter het toneel roept dat het "2 uren" is.)*  
Sst, sst, wat hoor ik? Gelukkig, het is de ratelwacht.  
Het lijkt wel of hij buikpijn heeft, zo hard als hij  
roept. Nou, ik duik mijn warme nestje in en ga  
slapen tot het weer dag is, dat lijkt mij verreweg het  
beste.



Jaagpad langs de Amstel, waarlangs de gauwdief en de boer, in deze klucht, gelopen hebben  
(septatekening uit de Rembrandtverzameling E. de Rothschild, Parijs, Louvre; Hofstede de Groot nr. 1062)

## II - 1

DE GAEUWE-DIEF KOMT MET EEN GEMAECKTE KOE UYT

't Zio, 'tzio, 'tzio, kom myn Biest, so myn biesje! so gaat voort,  
 Ick selge gaen brengen al stilletjes op een ander oort.  
 Jou Miester die mach wel snorcken, wel slapen, wel dromen,  
 230 Wy sullen, dus doende, wel te Cost-verloren komen.  
 De Boer die praeten myn so veel van dese verweende Koe,  
 So haest as ick hem sach kreegh icker groote sin toe.  
 Ick heb de helle nacht vast wacker gelegen,  
 En ick heb de Koe met een abelheyt gekregen,  
 235 Nou myn Biesge, so gae we, laet ons gaen tijen opter loop,  
 Seker die dus een Koe krijght, die het immers geen qua koop.  
 Wat duyvel, wat raat word ick op de dievery gevangen?  
 So ward ick as een Koe-dief in een Koes-huyt opgehangen.  
 Ick mach den armen Boer zyn vette Koe weer geven.  
 240 Sou ick stelen, en weer langan? dat waer 't eerst van myn leven.  
 Ick wild Lood-veld opgaen, so ben ick 't Amsterveen terstont.  
 Neen, daer liep ick de schouwt met zyn hongkt inde mont.  
 Ick sel de Koe hier ande Hoy-bergh vast,, maken,  
 En hem daer na verkoopen, al souw icker om an een bast ,,raken.  
 245 Nou Koe staet stil, hier is ouwt Hoy, dat 's immers goe kost,  
 Meugelijck wordy flus met een aardigheydt verlost.  
 Nou ick wil weerom na myn slaep-ste gaan keuijeren,  
 En blyven op myn bedt, wat gangs-oogen, en leuijeren,  
 Of slapen tot den dagh, tot my den Huysman wreckt.  
 250 Nou lustigh met een Hongts-draf na huys gereckt,  
 Van zyn leven sal de Boer myn aricheyd niet weten,  
 Want gister avent laet gaf hy de Koe noch eten.  
 Wel waer na, deynck ick, mach ick so lang,, staen,  
 Wil icker wesen, so moet ick duschen gang,, gaen.

## II - 2

HIER IS WAT RUSTS, DE BOER WORT WACKER

255 Hay, ha, he, wel hay, hoe slaep ick dus, 't is laet,  
 Op, op, op, hou Fyn-man, hou, op, op, wel op myn Goe-maet,  
 Hou, hou, hou, op hy geest, 't is lang genoegh geslapen.  
 DE GAEUW-DIEF  
 Gants lichters, o bloet, sietmen hier een reys leggen en gapen,  
 O lyden, ick heb sulcken vaak, ick ben huvrigh, en grilligh,

## II - 1

*(nacht)*

DE GAUWDIEF KOMT OP MET EEN NAGEMAAKTE KOE

T't t't t't t't, kom beest, kom mijn beestje, loop maar door. Ik breng je stilletjes naar een andere plek. Laat jouw baasje maar lekker snurken, lekker slapen, lekker dromen. Wij komen zo mooi in Kostverloren.  
 De boer praatte zoveel over deze prachtige koe, dat ik er geweldig veel zin in kreeg, toen ik haar zag. Ik heb de hele nacht wakker gelegen en ik heb de koe heel slim in handen gekregen. Nou, mijn beestje, we gaan, we gaan aan de haal. Wie op deze manier aan zo'n koe komt, heeft hoe dan ook geen slechte koop gedaan.  
 Maar verdomd, wat, als ik op de diefstal betrapt word? Dan hangen ze me als koedief op in een koeiehid. Ik kan toch maar beter de arme boer zijn vette koe teruggeven. Maar ga ik stelen om het weer terug te geven? Dat zou voor het eerst van mijn leven zijn. Ik zal 't Loopveld opgaan, dan ben ik meteen in Amstelveen. Nee! Dan loop ik de hond van de Schout recht in de bek. Nee, ik bind de koe vast hier aan deze hooiberg. Daarna verkoop ik haar, al haal ik er de strop mee om mijn hals. Nou koe, sta stil, hier is oud hooi, is dat geen heerlijke kost? Misschien, als ik handig ben, mag je heel vlug weer los.  
 Nu ga ik weer terug naar mijn slaapplaats en blijf ik op mijn bed liggen dommelen en luieren, of slapen tot het dag wordt en de boer me wekt.  
 Vlug nu op een drafje naar huis toe. Van zijn leven zal de boer mijn slimme streek niet merken. Want gisteravond laat gaf hij zijn koe nog te eten.  
 Maar waarom sta ik hier nog langer stil? Als ik bereiken wil wat ik wil, moet ik zo te werk gaan.

## II - 2

HIER VOLGT EEN KORTE RUST, TOT DE BOER WACKER WORDT

Hei, ha, he, hei, wat slaep ik toch, het is laat.  
 Kom op, d'r uit, kom jongen, op, op, kameraad.  
 Hela, hela, d'r uit jij, snuiter, je hebt lang genoeg geslapen.

DE GAUWDIEF

Godallemachtig, zie mij hier eens liggen gapen,  
 Jezus, wat heb ik een slaep, ik lig te huiveren en te rillen, maar toch moet ik opstaan, of ik wil of niet.

260 Maer ick moet lijckewel op, al gewillich of ongewilligh. Hoe vaertet Huysman, bin gy klaar?

DE BOER

O ia ick, Reys-broeder, terstonden an,

Hier ben ick voor den dagh, nou gawe myn deughdelycke Man!

Hoe begint hem 't vrolijk licht vande duysternis te scheijen.

Ho Maatje, volght my na, ick selge moeytjes leijen,

265 Hou daer Lansert, daer is voor de hongden een moye stock. Siet Broertje, dat is gang, volght gy so wat stijfjes in myn sock.

DE GAEUW-DIEF

By gedt, Huysman, gy kent wel lustigh anstooten,

Ick bin me wel een goet looper, ick mach me wel over myn koten,

Maar na dat icket ansie, o myn, gants sacker sinnen,

270 Soudt dus lang duren, Maegh, gy soutet myn wel of winnen,

Dan ten mach noch gien nood, treed vry louter voor,

Ick set myn voeten strix strax in iou spoor.

Maer hoe vaertet Oom, willen de maets hier wat vechten?

DE BOER

By go iase Maatje, je hebt hier sucke besuchte kittige knechten,

275 Die so wacker snijen, wat, thet gien bescheyd,

Daer is hier Hans Poodt, die hetter noch lestent ien neer eleyt,

Ackermenten hier zyn sulcke maets, 't is je niet te seggen,

Se durven, as de kaers uyt is, wel een stoot-werckje in 't hongdert leggen,

Maer ick hou daer niet of, ick vecht liever moeder naeckt,

280 Ja ick warachtich Joosje, ick heb wel een Kijnd over velt emaeckt,

Wel eer con ick de meysjes lustich inde wey,, locken,

Wy vochten dan so soetjes, wy riepen om gien schey,,

stocken,

Maer myn Breur, Moy Lammert, en is daer van de man,, niet,

Die is schier vervaert as hem een reys een meyt an,, siet.

285 Nou lestent hadde wy de Buur-Jonges te gast op Rysen-bry,

De Meyde badden him, en seyden, ay Moy Lammert komt toch by?

Maer hij ginck an 't Roor, en sneet een stick, en ging daer me na veur,

As hy dat op had, nam hy zyn aers in zyn narm, en ging deur.

O 't is sukken wijsheyt, hy gaet nummer meer van zyn teem,

290 Hy komt by gien giesten, hy hed al een angdere veem,

By maats die in een hiel Jaer geen stuyver verteren,

En dat versoorde volck, spreeckt staagh op elck ien zyn kleren,

Wel seyden ien: Of dese Jan de Backer hem selfs nouw wel kan?

Ja siet, om goos-wil, hy het al me al ien ferwiellen broeck an.

Hoe is het ermee, boer, ben je klaar?

DE BOER

O ja, reisgenoot, direct. (*Ze hebben in verschillende vertrekken geslapen. Nu komt de boer bij de dief.*) Hier ben ik. We kunnen gaan, goede man.

Hoe scheidt het vrolijk licht zich van de duisternis.

Kom maat, volg mij, ik wijs je precies de weg. Pak

aan, kerel, hier heb je een mooie stok voor de

honden. Kijk eens broer, dit is opschieten, volg jij mij snel op de voet.

DE GAEUW-DIEF

Jezus, boer, wat kun jij dóorstappen.

Ik ben geen slechte loper, ik mag niet klagen over mijn kuiten, maar als ik het zo zie, godsakkerloot zeg, als dit lang zo doorgaat, vriend, dan ga je het wel van mij winnen.

Maar goed, nu gaat het nog wel, loop maar stevig door. Ik zet mijn voeten meteen in jouw spoor.

Maar hoe is het hier, vriend, wordt hier nog veel gevochten?

DE BOER

O ja, nou en of, maat, je hebt hier zulke verdomd opvliegende kerels, die grijpen meteen naar hun mes, het is niet te geloven. Daar heb je Hans Poot, die heeft er pas geleden nog een doodgestoken. Sakkerloot dat zijn me knapen, ik kan 't je niet vertellen. Die durven in het donker wel een steekpartijtje links en rechts aan te gaan.

Maar zelf hou ik daar niet van. Ik vecht liever moedernaakt. Ja echt Joosje, ik heb meer dan eens een kindje in 't open veld gemaakt. Indertijd kon ik de meisjes heel goed het hoge gras inlokken. Wij vochten dan zo zoet, wij waren met geen stok uit elkaar te slaan.

Maar mijn broer, Mooie Lambert is daar de man niet naar. Die is al bang als een meisje een keertje naar hem kijkt. Laatst hadden wij de buurjongens op het eten, we tracteerden op rijstebrij, en de meisjes vroegen hem: Mooie Lambert, kom je bij ons zitten? Maar hij liep naar de kast, sneed voor zichzelf een stuk brood af, en liep ermee naar de voorkamer. Toen hij het op had, nam hij de benen, en rende naar buiten. O, hij is zo verstandig, nooit laat hij zich bepraten. Pretmakers laat hij links liggen, hij heeft een heel andere vriendenkring, jongens die in een heel jaar nog geen stuiver uitgeven. Dat vermaledijde soort heeft altijd iets aan te merken op hoe anderen erbij lopen. Dan zegt er een: Is het Jan de Bakker in de bol geslagen? Gosjemijne, kijk nou, nu heeft hij ook al een fluwelen broek aan.

295 Ja sommige die makent noch wel helft te grover,  
 Daer is niemet die sy niet wardeynen, en halen over.  
 't Zyn wyven van mans, dat seggen, trouwen, heur eygen  
 buuren,  
 Dan 't zyn weer goe kinderen, sy helpen haer meysges de  
 potte-banck schuuren,  
 Sy vernemen na elck ien heel histich, en hiel snel.

DE GAEUW-DIEF

300 Om de waerheyt te seggen, sukke maats kan ick t'Amsterdam  
 oock wel,  
 Daer isser so ien diel, so ien hoop ouwe klouwers,  
 Wankt dat volck en hylickt niet, dus werdense goet ouwers,  
 Heer sy zyn so waan-wijs, so neus- wijs, so gloorejeus, 't is  
 wongder!

Maer altemet loopter so wel ien hancktvol mallicheyt ongder,  
 305 Neen seker ick prijs niet datmen 't geld ruymshottelt  
 verslempet,  
 Maer ick haat de geen die op elck schrolt en schempt,  
 Doch 't is de rechte wraak, dat die steeds een yder laakt,  
 Dat die van andere weer wert leelijck uytgemaakt.  
 O Huysman, hoe hiet dit huys?

DE BOER

Maer dit hiet Kost—verloren.

DE GAEUW-DIEF

310 Maer waerom?

DE BOER

Maer het stonger ierst qualyck geschoren.

DE GAEUW-DIEF

Ooms kijnt, tre gy wat soetjes voort, ick moet hier spreken  
 an,  
 Ick souw gaeren wat gelts hebben hier van een Man,  
 Hy geeft noch hy en biet, en de Renten vermenichvuldigen,  
 Ick moet nou geld hebben, 't baet kackerlacken noch  
 ontschuldigen,

315 Want ick mien op dese marckt al hiel veel te besteen.

DE BOER

Wel an Burgers kijnt, ick sel so wat voor uyt gaen treen,  
 Maer ay komt strax weer.

DE GAEUW-DIEF

Ick ga, ick koom onger ienich.

II - 3

DE BOER

Gangs bloet, Maatje, ick ga so nood al moerlijcke lienich.  
 Hier woont Lange Dirck van Diemen, die rijcke Boer,  
 320 Hy hed een hiel halfvat vol Rijckxdaellers begraven in zyn  
 vloer,  
 Elementen hy houwt so veel van de rongde schyven,  
 En hy is so karigh, hy souw op een Luys wel doot blyven,

Sommigen maken het nog veel erger. Die vitten op  
 iedereen, die hebben echt van iedereen wat te  
 zeggen. Het zijn wijven van kerels, zelfs hun eigen  
 burens zeggen dat. Maar het zijn ook brave  
 Hendrikken: zij helpen de meisjes bij het schuren  
 van het pannenrek. En nieuwsgierig dat ze zijn: ze  
 moeten alles weten van iedereen, meteen.

DE GAEUW-DIEF

Om je de waarheid te zeggen, zulke lui ken ik in  
 Amsterdam ook. Daar lopen me toch een hoop  
 ouwe schrapers rond! Want dat volk trouwt niet en  
 wordt daarom flink oud. Heregod, wat zijn die  
 waanwijs, eigenwijs, zelfingenomen!

En wat een malloten daar soms tussenlopen. Ik  
 vind niet dat iemand zijn geld maar moet  
 verkwisten en verbrassen, maar ik haat degeen die  
 op iedereen afgeeft en schimpt. Het is net goed dat  
 wie altijd iets heeft aan te merken op een ander,  
 door weer anderen wordt uitgemaakt voor alles  
 wat vies en lelijk is.

Maar boer, hoe heet dit huis.

DE BOER

Wel, dit heet Kostverloren.

DE GAEUW-DIEF

Waarom?

DE BOER

O, het heeft er ooit heel slecht voorgestaan.

DE GAEUW-DIEF

Ach vriend, wil jij vast rustig doorlopen, ik heb hier  
 een afspraak. Ik krijg hier nog geld van een man,  
 die niet betalen wil en ook geen schikking  
 voorstelt, en de rente stapelt zich op. Ik wil dat  
 geld nu hebben, het zal hem niet helpen nog langer  
 smoesjes te verkopen of met verontschuldigen  
 aan te komen. Want ik ben van plan om veel te  
 kopen op de markt.

DE BOER

Goed man, dan loop ik vast vooruit. Maar kom je  
 wel gauw terug?

DE GAEUW-DIEF

Ik ga, ik ben zo terug.

II - 3

DE BOER

Hè, verdorie man, ik ga niet graag zo moederziel  
 alleen.

Hier woont Lange Dirk van Diemen, die rijcke  
 boer, hij heeft een klein vat vol rijckxdaellers  
 begraven onder zijn vloer. Sjongejonge, hij houdt

't Is sucken gierigen honckt, en so hooch-hartich, ick weet  
 niet hoe,  
 Al vil hy over iou, hy souwje met eensjes spreken toe;  
 325 Hy houwtet met niemet, dat bleeck wel an Dibberich Joosten  
 Zyn Susterling, die sieck was, en hy wouse niet troosten,  
 En hy is tegen de Schamelle-luy so bitter en so straf,  
 Hy souw miennen dat hy beroyd was, dat hy wat om gods wil  
 gaf.  
 330 Daer is Pied Quist-goed, die vrijt zyn dochter Magre Grietje,  
 Dat is sucken hangdeloose tedt, sucken wieck-ebacken,  
 sucken weet-nietje,  
 Sucken bedil-al, sucken suur-muyl. Maar s'is weer goet vaars,  
 Sy lacht by hoy, en by gras, dat 's goelickjes tweemaal 's jaars,  
 Soose hum krijght, hy sel 't brood wel uyt de schimmel  
 houwen,  
 't Is een goet etend gesel, en hy siet wonder gaeren vrouwen.  
 335 Hy mach zyn natge en zyn drooghje wel, hy eet al Coorentje  
 groen,  
 Kan Lange Dirck wat winnen, Piet Quist-goed sel wel  
 verdoen,  
 Gelijck as Jelis Francxsz Licht-hart, ginder op S. Teunis dijk,  
 Die Mary Mosels trouwden, die byster moy was en rijck,  
 Want heur vaer die haddet suynich bespaert, en bedisselt,  
 340 Hy had veul sticken van achten op voordel oppewisselt,  
 As hy ouwt gelt wist, hy lieper om of hy sot,, was,  
 Hy rusten niet voor dattet in zyn pot,, was.  
 Nacht en dagh was die man met zyn geld bekommert,  
 't Is waer hy sturf wel rijck, maer hy was al seer beslommert.  
 345 Maar Jelis Licht-hart, die was al hiel van een angdere sin,  
 O bloet, hy maacktender so haast een redderingh in.  
 't Was een lanst vande Prins, hy can een kan door de glasen  
 lappen,  
 Hy kon vier vaan so haast drincken, asse de Meyt kon  
 tappen,  
 't Was sucken Coop-al, sucken Snoes-haen, sucken wey-man,  
 sucken geest,  
 350 Dan ick denck niet datmer in 't ouwe Testement van leest.  
 Hy leyde so gaeren een blaetje, een gefchimpje, en  
 roemsteekje,  
 Een ticktackie, een verkeertie, een troocentie kon hy uyt een  
 eekje,  
 Hy tuysten, hy wedde, hy ruyld, hy sammelde hiel fray,  
 Hy was een wildschut, een doel Heer, hy schoot oock na de  
 Papegay,  
 355 Hy quam by groot hans, by kleyn hans, by Boeren en by  
 Heeren,  
 't Was een rechtschapen Man om een hulek me te verteeren,  
 Hy was altemet een viertien dagen inde Kroech,  
 En dronck Brandewijn, Taback, een hielen dach van  
 smorgens vroech.  
 't Gebeurden dat hy eens droncken by een lichte koy te bed,,

zoveel van de ronde schijven en hij is zo zuinig, dat  
 ie dood blijft op een luis. Het is zo'n gierige hond,  
 en zo uit de hoogte, als hij over je heenviel, zou hij  
 nóg niet met je praten. Hij gaat met niemand om,  
 dat bleek wel toen Joostsdochter Dibberich, zijn  
 nichtje ziek was en hij haar niet wou helpen. En  
 tegen arme mensen gaat hij zo bitter en straf  
 tekeer, hij denkt dat hij, als hij hen een aalmoes zou  
 geven, totaal geruïneerd is.  
 En daar woont Piet Kwistgoed, die wil met Magere  
 Grietje trouwen, de dochter van Lange Dirk. Wat  
 is dat een onhandige sukkel, een halfzachte  
 weetniks, bedilal, zuurpruim. Máár ze is een écht  
 kind van haar vader: ze lacht te hooi en te gras, dat  
 wil zeggen zowat twee keer per jaar. Als zij Piet  
 krijgt, zorgt hij wel dat hij het brood uit de  
 schimmel hakt. Hij houdt van lekker eten en  
 vrouwen ziet hij graag. Hij zorgt goed voor zijn  
 natje en zijn droogje, en hij leeft van de hand in de  
 tand. Wat Lange Dirk verdient geeft Piet  
 Kwistgoed uit.  
 Zo ging het ook met Jelis Franszoon Lichthart,  
 ginds op de St. Theunisdijk. Hij trouwde met Marie  
 Mossels, die bloedmooi was en ook heel rijk, want  
 haar vader was heel zuinig geweest en had veel  
 gespaard. Hij had veel Spaanse munten voordelig  
 ingewisseld en als hij wist dat er ergens oude  
 munten te halen waren, vloog hij er als een gek  
 naartoe. Hij rustte niet vóór alles in zijn pot lag.  
 Dag en nacht was die man bezig met zijn geld. Het  
 is waar: hij stierf rijk, maar hij was altijd vol zorgen.  
 Maar Jelis Lichthart dus, die had een heel andere  
 aard, jeetje zeg, die wist er wel raad mee. Dat was  
 een man die van wanten wist, die wist hoe je een  
 kan bier klein krijgt. Hij kon vier vaantjes bier even  
 snel drinken als de meid ze kon tappen. 't Was zo'n  
 koop-maar-raak, zo'n rare snuiter, zo'n  
 vrouwenjager, zo'n pretmaker, zoals je er volgens  
 mij zelfs in het Oude Testament niet over leest.  
 Hij legde zo graag een kaartje, speelde uitstekend  
 triktrak, dobbelde, belazerde je waar je bijstond,  
 wedde, ruilde en knoeide naar hartelust. Hij was  
 ook jager, blonk uit in het schuttersgilde, waar hij  
 op de houten vogel schoot. Hij ging met iedereen  
 om, kwam bij boeren en hoge heren, hij was de  
 ware man om het geld te laten rollen. Hij hing  
 soms wel veertien dagen in de kroeg, waar hij  
 rookte en brandewijn dronk, de hele dag van 's  
 morgens vroeg.  
 Het gebeurde dat hij een keer dronken bij een  
 lichtekooi in bed lag, en dat zij hem het vaderschap

was  
 360 Waer van hy so deerlijck, van twee ionge Dochters besett,  
 was,  
 Immers 't goetje raackten op, hy verdronck zyn wijfs ringen,  
 en rocken,  
 En hy hulp heur allebey hiel iammerlijck ande pocken.  
 Somma, Vrecke-bart was het goed te vergaren een lust,  
 En om dat op te krygen, had Licht-hart nacht noch dach  
 rust,  
 365 Seper 't is mier kunst 't gewonnen wel te bewaren,  
 Dan veel te konnen winnen en niet te konnen sparen,  
 Trouwen men sietet veeltijts 't geen dat een gierich mensch  
 bespaart,  
 Dat daer een sluymer, en slemper dickwils wel of vaart.  
 Wel waer na mach myn Macker so lang wachten,  
 370 Ick gis dat de man met het geld niet seer sal iachten.  
 Dit is Bonte-botters huys, ick wil in dese krompt  
 Gaen leggen, en wachten tot dat myn Reys-broer kompt.

II - 4

HY GAET LEGGEN OP 'T TOONEEL, DEN ANDER  
 KOMT MET DE KOE ACHTER HEM UYT

Pots Longeren, hoe wil ick nu speulen vande versierde,  
 Hoe dat ick tegen de Boer om geld raasde, en tierde,  
 375 En hoe dat myn de Huysman met kracht en louter geweld,  
 Dese Koe dwong an te nemen op rekening van myn geld,  
 Maer, o sacker lyden, wat sal ick doch met de Koe beginnen?  
 Ick durf hem niet verkoopen, al mocht icker 50 guldens an  
 winnen,  
 Want ick bin 't Amsterdam, om myn boevery wel bekend,  
 380 Besongder op de Osse-marckt, of daerom trent,  
 Ick sel de Waert, so schoontjes praten toe:  
 Dat hy myn selfs gaet verkoopen dese Koe.  
 't Is nou goelickjes een kartier uys geleden.  
 Nou wil ick by hem wesen, so moet ick wat an treden.  
 385 Hy Ooms-kijnt, Ooms-kijnt.

DE BOER

Wel Maegh bin gy daer,  
 Ick miende warhaftich dat gy after gebleven waer.

DE GAEUW-DIEF

O hongdert Turcken! o gants sacker koeck en Vygen,  
 Hoe quaet ist huyendsdaags geld uyt de luy te krygen:  
 Ick vraaghde met een beleeftheyt, Huysman komtet iou pas,  
 390 Dat geld nou te geven, dat over Jaar al verschenen was?  
 Maar die sackereelde Gaffel, die loochendet, hy wout  
 ontkennen,  
 Ick sey iou Kinckel, de Nicker moet iou schennen!  
 Missaack gy 't iou schelm, iou Kneuckel, dat doet de droes,  
 Ick het Ruyntje van 't stal, want de kop was myn so kroes,  
 395 Ick torrenden hem na 't gat, ick gingh hem na de huyt,, tijen,

aanwreef van haar twee jonge dochters. Toen  
 raakte hij door zijn geld heen, verdronk de ringen  
 en de rokken van zijn vrouw, en hielp tenslotte  
 zowel zichzelf als zijn vrouw heel jammerlijk aan  
 de syfilis.

Kortom, het was Vrekkebaard een lust om geld te  
 vergaren, en om het weer op te maken had  
 Lichthart dag noch nacht rust.

Zoveel is zeker: het is veel moeilijker om verdiend  
 geld goed te bewaren dan om veel te verdienen,  
 maar het niet te kunnen sparen.

Ja ja, men ziet heel vaak dat wat een gierig mens  
 opspaart, dat daar een verkwister en slemper  
 dikwijls wel bij vaart.

Wel, waarom laat mijn kameraad zo lang op zich  
 wachten? Ik vermoed dat de man met het geld niet  
 zoveel haast heeft.

Dit is het huis van Bontebotter, ik ga in deze bocht  
 wat liggen wachten tot mijn reisgezel komt.

II - 4

Hij GAAT OP HET TONEEL LIGGEN. DE  
 GAUWDIEF KOMT MET DE KOE ACHTER HEM OP

Wel verdomme, ik moet nu wel komedie spelen, en  
 vertellen hoe ik tegen die boer tierde en tekeer ging  
 om het geld te krijgen, en hoe dat hij mij zuiver  
 met geweld dwong deze koe aan te nemen als  
 voorschot op mijn geld.

Maar Heremejé, wat moet ik nu met de koe  
 beginnen? Ik durf haar niet te verkopen, al kreeg  
 ik er 50 gulden voor, want ik ben in Amsterdam  
 maar al te goed bekend om mijn boevenstreken,  
 vooral op de Ossemarkt, of in die buurt.

Ik zal mijn herbergier zo bepraten, dat hij de koe  
 zelf gaat verkopen.

't Is nu ongeveer een kwartier geleden. Als ik hem  
 wil treffen, moet ik voortmaken.

Hey, beste vriend. Beste vriend.

DE BOER

Wel, maat, ben je daar?

Ik dacht werkelijk dat je nooit meer terug zou  
 komen.

DE GAUWDIEF

O honderd Turken! Godsakkermenten, hoe  
 moeilijk is het vandaag de dag toch om geld van de  
 mensen weer terug te krijgen. Ik vraag héél beleefd:  
 boer, schikt het je soms om het geld nu te geven  
 dat je verleden jaar al had moeten betalen?

Hier Veen-vos, seyd ick, geeft geld, of ick selt daer uyt,  
snijen.

Terstont vil die loose Kaerel op zyn bloote knien,  
Je souwtie slap gelacht hebben, had gy de Boer esien.  
Heerschip, seyd hy, verschoont myn ionge leven,

400 Ick selje een moye vette Koe in betaling geven,  
Ick heb warachtich gien geld, ick heb seker gien geld in huys,  
Ja niet een Hollandsche duyts, gien helder-penning, noch  
kruus.

Immers zyn wijf con myn so moeytjes bepraten,  
Dat ick my met de Koe genoegten most laten.

405 Het moeyt myn warachtich, ick bin schier bedroeft,  
Dat gy hier so lang na myn gewacht hebt en getoeft.

## DE BOER

O seker 't is een moye gladde Koe, hy is al wel gemiest,  
Hy het vry wat op zyn schilde, 't is wel een deughdelijck  
biest,

Hy is wel in zyn vleys, zyn kost is hem wel bekomen.

410 Met oorelof, Lansje, voor hoe veel heb gy hum angenommen?  
Hy is overdadich vet, ia dat ick 't niet wel en wist,  
Ick seyde 't is myn Koe, seker me dunckt hy ist.

## DE GAEUW-DIEF

Heer-waerd gy mist, waer souwt gy u wel toe neygen,  
Ele-man, schijn bedrieght, daer is meer gelijx as eygen.

## DE BOER

415 Ja wel ick kan niet callen, maer as gy hum wel bekijckt,  
Ick segh noch dat hy myn Koe van aansicht wel geliijckt,  
Dan ick ontgeeftme, want gistre laet gaf ick hem eten.

## DE GAEUW-DIEF

Dat sum recht Huysman, ghy moetet oock vergeten.

Hoe vreemt loopt dese dijck, wat seylt hier mennige schuyt,

420 Hoe vaeren dese witte-broots Keyeren met heur Jachten uyt,  
Hoe heerlijk doet hem de stad op, met al die nieuwe huysen.  
Dit hiele landt, hoor ick, wert gehouwen met dycken en met  
sluysen,



't Is wongder, niet waer, hoe fray sietmen  
de Zuyer—kerck,

Met die witte steenen toeren, 't is wel een  
trefflijck werck!

Hoe flickert de Son met weer-lichtend  
geschimmer,

Op die verglaasde daken, en op dat nuw  
getimmer.

Ick heb hier langen tijt in dese stad  
verkeert,

En ick was by de mieste geacht, en wel begeert.

Wat duycker, sel ick hier dan met de Koe gaen loopen,

430 Dat durfick niet doen. Ay Reys-broer, wil gyse verkoopen?  
Ick selje een drinck-penningh geven, wilje Heer Waert?  
Ick sal u verbeyden inde Herrebergh vant Swarte Paert,  
Wat gy meer as negen pondt kondt bedingen,

Maar die vervloekte vlegel loochent het, hij wil het  
ontkennen. Ik zeg: jij kinkel, de duivel hale je! Wil  
jij ontkennen, schoft, jij kinkel, daar zit de duivel  
achter. En ik trok mijn mes, want ik was zo nijdig,  
ik ging achter hem aan, en greep hem bij zijn  
kladden. Hier, veenboer, dat geld, zei ik, of ik snij  
het uit je vel.

Met een viel die linkmigel op zijn blote knieën, je  
had je slap gelachen als je het had gezien. O heer,  
zei hij, spaar alstublieft mij niet mijn jonge leven, ik  
geef je een mooie vette koe als aanbetaling. Ik heb  
echt geen geld in huis, echt waar, zelfs geen  
Hollandse duit, geen penning, nog geen kruis.

Toen heb ik mij dan uiteindelijk door zijn vrouw  
laten overhalen, om met de koe genoegten te  
nemen. Het spijt mij oprecht, ik voel me bezwaard  
dat jij hier zo lang op mij hebt moeten wachten.

## DE BOER

O maar het is wel een mooie gladde koe, heel goed  
vetgemest, ze heeft volle schouders, het beest ziet  
er kerngezond uit. Het zit stevig in het vlees, zeg,  
de kost is hem goed bekomen. Mag ik vragen, man,  
voor hoeveel heb je haar angenommen? Ze is zo  
lekker vet, als ik niet beter wist zou ik zeggen dat  
het mijn eigen koe is. Ja, ik denk echt dat zij het is.

## DE GAUWDIEF

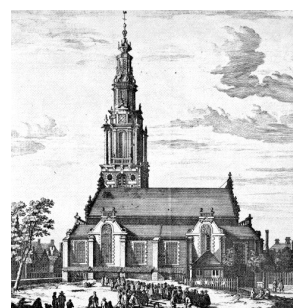
Mijn beste waard, je vergist je, wat haal je je in je  
hoofd, beste kerel, schijn bedrieght, er lijken er wel  
meer op de jouwe.

## DE BOER

Ja maar, wat zal ik zeggen, als je goed naar haar  
kijkt, zeg ik toch dat zij heel erg lijkt op mijn koe.  
Maar ik zet het uit mijn hoofd, want ik gaf haar  
gisterenavond nog te eten.

## DE GAUWDIEF

Gelijck heb je, boer, vergeet het maar. - Hoe mooi  
loopt deze dijck, wat zeilen hier veel schuiten, kijk



hoe die rijkeluiszoontjes  
met hun jachten uitvaren.  
Hoe trots verrijst daar de  
stad met al die nieuwe  
huizen. Ze zeggen dat dit  
hele land bijeen gehouden  
wordt door dijken en  
sluizen.

Zie je de Zuiderkerk daar,  
hoe mooi die is met haar witte stenen toeren, wat  
een voortreffelijk stukje werk. Hoe straalt de zon  
met zijn weerkaatsend licht op het glazuur van de  
daken en het nieuwe timmerwerk. Ik heb vaak in  
deze stad vertoefd, zelfs door de burgers die het

435 Daer sullen wy lustich voor van Aaltge singen,  
 Altoos Lansje, versta gy wel, een Daalder staet vast.  
 Maer myn Goe-maatje, wat ben gy een arige gast.

DE BOER

Wel geeft myn de Koe, ick selse iou by gedt so lustich  
 Uyter hangd verkoopen. Ick sie wel Maegh gy bint rustich.  
 In 't swarte paart, dat's myn Herrebergh, wacht daer fijn  
 man,  
 440 Gedieuw, ick sel sien hoe ick de Koe best verkoopen kan.

hoogst in aanzien stonden werd ik zeer geacht,  
 men zocht graag omgang met mij. Wat voor de  
 duivel moet ik dan hier met deze koe gaan  
 sjouwen. Dat kan ik dus niet doen. Ach, makker,  
 zou jij haar willen verkopen? Ik geef je er een flinke  
 fooi voor, doe je het, waarde vriend? Ik zal op je  
 wachten in de herberg 't Swarte Paert. Van alles  
 wat je boven de negen pond kunt bedingen, zetten  
 wij stevig de bloemetjes buiten. Begrijp je me, een  
 daalder is het minste wat je van mij krijgt,  
 kameraad. - Toe, mijn beste maat, wat sta je nog te  
 aarzelen, rare vent.

DE BOER

Goed, kom op met de koe. Ik verkoop ze je voor  
 goed geld. Ik merk wel, vriend, dat je royaal bent.  
 In 't Swarte Paert, afgesproken, wacht daar op mij,  
 beste man. Adieu, ik ga zien hoe ik de koe het  
 beste kan verkopen.

## III - 1

IOOSJE, DE OPTRECKER, WERDT WACKER IN 'T  
SWARTE PAART

D'OP-TRECKER

Gants slijden! bin ick hier noch! o gants sacker venten,  
Ick durf waerachtich niet thuyt comen, so sal mijn wijf  
parlementen,  
O bloet, hoe wilse raesen, een mensch die mach verwilderen,  
De Nicker is oock so lelijk niet asse hem wel schilderen.

445 Giertje tapt een Kanne—wijns.

GIERTJE

Wel hoe dus, smargens vroe?

D'OP-TRECKER

Wat het de Duyvel het paert ghegheten, hij eeter de toom  
oock toe. Giertje tapt, ick selje betaalen as een Man met  
eeren.

GIERTJE

Wat so de vellen, op een qua merrickt moetmen wel teeren.

D'OP-TRECKER

Komt hier mijn Moer, komt sitten an mijn groene,, sy,

GIERTJE

450 Ast is vaer, so krijch gy met eeren het soene,, vry.

Joosje, ben gy wat vriendelijck? gy bint goet wijfs, en vry wat  
goet soens,

D'OP-TRECKER

Giertjen, ick word so tochtich, seecker myn lust nou wel wat  
groens:

Heer hoe gaen mijn ooghen in gras-duynen graasent,, weyen,  
Men souw wel Petercely leely in jou aasent,, seyen.

455 Gy bint so epronckt, men souwje wel an voor een rijcke  
pop,, sien.

GIERTJE

Maer wat bin gy een reyn man van neus, en van ooren, en  
van op,, sien:

Gy hebt sulcke flouweelen opslaegjes, met damaste  
kousebanckjes,

Met sulcken sattynen neus, vol dyamanten, root, en  
blanckjes,

Ick gheloof niet datter kostelijcker aasingt inde stadt,, is,

460 Ist niet jammer dattet soo ghequelt vande madt,, is?

D'OP-TRECKER

Nou Giertje soenmen of, wel wil gy dan geen Peys?

GIERTJE

Die om podden te merrickt gaet, is wel belust om vleys.

Nou, hangt uyt de quist-quas, stil myn goe maatje.

Ick geef wel snack, voor back, met een slordich praetje.

465 Ick slacht de ouwe wagnaers, ick hoor gaeren 't clappen

## III - 1

(ochtend)

JOOSJE, DE FLIEREFLUITER, WORDT WACKER  
IN 'T SWARTE PAART

Godsakker, ben ik nog steeds hier?

Godsallermachtig, ik durf echt niet thuis te komen.  
Wat zal mijn vrouw kwaad zijn. Jezus, wat zal ze  
tekeer gaan. Een mens mag dan eens aan de zwier  
gaan, maar daarom hoeft hij toch niet meteen zo  
lelijk afgeschilderd te worden. Giertje, schenk me  
een kan met wijn.

GIERTJE

Wel wel, 's morgens zo vroeg al?

DE FLIEREFLUITER

Heeft de duivel het paard opgevreten, dan vreet hij  
de teugels er ook bij. Geef het mij, Giertje, ik  
betaal je als een eerlijk man.

GIERTJE

Goed zo, zet 'm op! Wie slecht geboerd heeft op  
de markt, moet het er goed van nemen.

DE FLIEREFLUITER

Kom hier, schat, kom hier naast mij zitten.

GIERTJE

Goed, vent, dan krijg je het zoenen er gratis bij.  
Joosje, wat ben je lief? Jij houdt wel van vrouwen  
en je zoent heel graag.

DE FLIEREFLUITER

Giertje, ik voel zo'n lust, ik krijg zo'n zin om met je  
te vrijen. Heremelief, hoe gretig grazen mijn ogen  
in jouw welige weiden, ik zou leliebloempjes willen  
zaaien in jouw gat. Jij bent zo mooi, je lijkt  
sprekend op een van die rijkgeklede burgerjuffers.

GIERTJE

En wat ben jij een knappe man met je neus, en je  
oren, en je oogopslag. Je oogleden zijn van fluweel,  
met randjes van damast, je neus is van satijn, met  
rode en witte diamantjes. Ik denk niet dat er een  
mooier gezicht in de hele stad te vinden is. Wat  
jammer alleen dat het zo pokdalig is.

DE FLIEREFLUITER

Nou, Giertje, zoenen we, of wil je geen vrede  
tussen ons?

GIERTJE

Als je met een oude pad als ik tevreden bent, moet  
je wel heel erg belust zijn op vlees. Nou, hand van

vande swiep,  
 Het mach myn niet heugen dat ick lest by een man sliep,  
 Hanght vande banck, het vleys is verkocht.

D'OP-TRECKER

Wel Giertjen, hoe dus? weyger gy een kunst, een tocht?  
 Jaesie! schurft is haest geraackt, nou moer, hoe bin gy so  
 quaet?

470 Gy meuchtet mijn een reys weer doen ast jou beter staet.

GIERTJE

Ick danck jou vaar, dat gy mijn ouwe vel niet en versmaet.

D'OP-TRECKER

Wel Giertje, gy bint noch jeuchdelijck, ja by gants velten,  
 Men sou noch wel botter in jou mont kennen smelten,  
 Wy hebben niet uyt ons klieren geweest vande hielle nacht.

GIERTJE

475 Wech, wech, gy mallert, wech, uyt mijn schuyt, gy bederft  
 myn vracht.

Neen vaar, wij mencaar niet, gy hebt sin in wat jongs.

D'OP-TRECKER

Al reelijckjes, hoe ist met iou al, wat gedt seggen ongs,  
 Gy bint so gy bint, gy sout mijn genoech te pluysen,,  
 langhen.

GIERTJE

Dat's waar, in ouwe pelsen kanmen oock wel luysen,, vangen,

480 Maer het jongh is vriendelyck, vrolijck, en beknopt,  
 Ay stil een reys Joosje, mijn dunckt daer werdt gheklopt.

DE GAEUW-DIEF

Wel hoe ist hier deynck ick, of hier yemant in,, is,  
 Mijn dunckt dit tot Vriessche Giertje de waardin,, is,  
 Goeden dach in huys, wel is hier niemant inne?

GIERTJE

485 Ja's Kaalis kynt, ay lieve komt mee binnen,  
 Hier is noch mier van iou vollick, vande breyde kous.  
 Het zegendje bier.

DE GAEUW-DIEF

Ick dangkje, dat is gord wous.

Ick heb van daagh niet een kruymel ghedroncken.  
 Avous lansje, een halfje, ick selder niet langh mee proncken.

490 Sie dat is uyt, en mijn lippen syn noch hiel droogh.

GIERTJE

Ja beter dat uyt dan een goet man zyn oogh,  
 Gy hebt trompetters wangen, en bierdraghers lippen,  
 't Is onmoghelijck dat jou een drop sou konnen ontslippen.

DE GAEUW-DIEF

Wel wat is dit! as ick mien datmen de milt steeckt,

495 So byten my de luysen, dat mijn 't hart breeckt.  
 Daer bijtmen een vreemde, en myn eygen mach geen beurt  
 krijghen.

GIERTJE

de tiet, afblijven, maatje. Ik vrij liever met pikante  
 woordjes. Ik lijk op de oude wagenmenners, ik  
 hoor ook graag het klappen van de zweep. Ik kan  
 mij de keer niet meer herinneren dat ik nog bij een  
 man sliep.

Handen van de toonbank, het vlees is verkocht.

DE FLIEREFLUITER

Maar, Giertje, wat nou, weiger je mij dit pleziertje?  
 Jeetje, wat ben je snel op je teentjes getrapt.  
 Waarom doe je zo lelijk tegen mij? Verlok mij pas  
 weer tot vrijerij, als het je beter gelegen komt.

GIERTJE

Ik ben je dankbaar, man, dat je mijn oude vel niet  
 versmaadt.

DE FLIEREFLUITER

Maar Giertje, je bent nog zo jong. Jezus Christus,  
 in jouw hete mond zou je nog boter kunnen  
 smelten. Kom, we zijn de hele nacht niet uit onze  
 kleren geweest.

GIERTJE

Weg, mallert, weg uit mijn schuit, je bederft de  
 vracht. Nee vader, wij doen niets met elkaar, zet jij  
 je zinnen maar op een jongere vrouw.

DE FLIEREFLUITER

Wees nou eens redelijk, hoe heb ik het nou met  
 jou, allemachtig zeg. Jij bent goed zoals je bent, ik  
 zou mijn handen nog helemaal vol aan je hebben.

GIERTJE

Dat is waar, in oude pelsen is het ook goed luizen  
 vangen. Maar jonge meisjes zijn vriendelijker,  
 vrolijker, en frisser. - Ah, stil eens, Joosje, ik geloof  
 dat er op de deur wordt geklopt.

DE GAUWDIEF

Wel, hoe is het hier, zou hier iemand binnen zijn?  
 Volgens mij woont hier Friese Giertje, de waardin.  
 Goededag, is hier iemand?

GIERTJE

Ja, kind van Kale Neet, ah, goede man, kom  
 binnen, hier is er nog een van dezelfde berooide  
 soort. God zegene je bier.

DE GAUWDIEF

Amen, dank je wel. Ik heb vandaag geen druppel  
 gedronken. Op jou, meid, een halfje, ik zal hem  
 niet lang laten staan. Kijk: op en weg. En nog zijn  
 mijn lippen droog.

GIERTJE

Ja beter dat bier weg dan het oog van een braaf  
 man. Jij hebt trompetblazers-wangen en  
 bierdragers-lippen. Het is onmogelijk dat jou een  
 druppel ontglipt.

DE GAUWDIEF

Y gut eele geest, gy praet vanden ontijghen.  
 Gy mocht van jou leven niet beter komen slaach,  
 Hoe komtet volck by mekaar, hier is huych by haach.  
 500 Die ouwe spreekwoortjes selden lieghen,  
 Selden sietmen uylen by vallicken vliegen.  
 D'OPTRECKER  
 Daer men me omgaet, daer wortmen me ge-eert,  
 Men acht de man na 't vollick daer hy by verkeert.  
 GIERTJE  
 Ja, ja, sulcken waert, sulcke gasten.  
 505 Sulcke dieven,, sulcke basten,  
 Sulcke schepen,, sulcke seyllagie,  
 Sulcke kocks,, sulcke pottagie,  
 Sulcke Bruyts,, sulcke Speelnoots, dat's al recht,  
 Suck man, suck vis, sulcke meester sulcke knecht.  
 510 Want dat is gewis, de dingen die teghen menkander strijen,  
 En mogen menkaar in 't minste luchten, noch lyen.  
 Nou Gijsje, segh ick, laet die vuyle manieren,, staan.  
 DE GAEUW-DIEF  
 Ay Giertje laet ons een half uurtie uyt ons klieren,, gaan.  
 D'OP-TRECKER  
 Sy weet niet wat sy wil, sy staet vast en bepeynster.  
 GIERTJE  
 515 Neen vaar, 't isser niet in te werpen as ien bal in een veynster.  
 DE GAEUW-DIEF  
 Ay lieve laet Lubbert eens gaen inde wey.  
 GIERTJE  
 Neen vaar, ghy sult wel vijsten al eet gy geen prey.  
 Men sel daer wel liever, ja liever kyeren mee stillen.  
 D'OP-TRECKER  
 Nou Giertje, laetet hem een reys doen, om mijnent wille.  
 GIERTJE  
 520 Ay sus, daer wert gheklopt, of sou ick wel hooren,, mis,  
 Maer of deuse knecht al drooch after syn ooren,, is.  
 DE GAEUW-DIEF  
 Wiljet doen, sie daar, ick selje een schelling in je schoot,,  
 smyten.  
 GIERTJE  
 Wel as een mensch veech is, een luys sou hem doot,, byten.  
 Nou drinck een reys om, siet hoe dat biertje gylt.  
 DE GAEUW-DIEF  
 525 Siet daer kynts, dat's gheklaart, wel heb ick daar in ghequylt?  
 Een hieltje? dat is te veul, maer met twee klockjes een half?  
 D'OP-TRECKER  
 Ick wil liever met iou drincken, as met een nochteren Kalf.  
 Hy leeft met de Kan as een Krijschman met een daggen.

Wat is dat nu! Denk ik dat ik een steek in de milt  
 voel van het drinken, blijkt het een steek onder  
 water te zijn, die mij pijn doet. Maar de steker treft  
 een ander, en slaat zichzelf over.

GIERTJE

Wel, edele man, dat klopt niet wat je zegt. Je kon  
 van je leven niet beter terecht gekomen zijn. Hoe  
 vinden mensen elkaar zoals hier: soort bij soort.  
 De oude spreekwoorden liegen zelden: "zelden zie  
 je uilen bij valken vliegen."

DE FLIEREFLUITER

Wie met pek omgaat wordt ermee besmet.  
 Men acht de man naar het volk waar hij mee  
 verkeert.

GIERTJE

Ja ja, en: zo de waard, zo zijn gasten. Zo de dief, zo  
 de strop. Zo het schip, zo ook zijn vaart. Zo de  
 kok, zo zijn potten en pannen. Zo de bruid, zo de  
 bruidsmeisjes. Zo de man, zo de vis. Zo de  
 meester, zo de knecht. Want zeker is dat  
 tegenstrijdige dingen elkaar niet kunnen luchten of  
 zien. Nou Gijs, hou op met die handtastelijkheden.

DE GAUWDIEF

Ah Giertje, laat ons een half uurtje uit onze kleren  
 gaan.

DE FLIEREFLUITER

Ze weet niet wat ze wil, ze staat na te denken.

GIERTJE

O nee vader, je kunt het er niet ingooien als een bal  
 door het raam.

DE GAUWDIEF

Ach lieverd, laat Lubbert een keertje de wei ingaan.

GIERTJE

Nee vader, jij laat je winden toch wel, al eet je geen  
 prei. Ga jij daar maar aardigere, ja aardigere meisjes  
 mee bevredigen.

DE FLIEREFLUITER

Nou Giertje, laat hem een keertje doen, doe het  
 voor mij.

GIERTJE

Ah sst! Daar wordt geklopt, als ik goed hoor.

Maar kerel, het lijkt of je nog niet droog achter je  
 oren bent.

DE GAUWDIEF

Als je het doet, kijk, dan gooi ik je deze schelling in  
 je schoot.

GIERTJE

Als een man heet staat, is het minste prikje al  
 genoeg. Drink nou toch eens door, kijk eens hoe  
 dat biertje schuimt.

DE GAUWDIEF

III - 2

DE BOER KOMT INDE HERREBERGH

GIERTJE

530 Siet hier, siet hier, hier komtet varcken ongder syn maghen,  
Ay sit wat Huysmans kyntje, hoe dus, gord bescherm is.  
Wellekom Dirck Tyssen, wellekom broertie in onse kermis.

DE GAEUW-DIEF

Wel Dirck Tyssen, hoe isset met de Koe afghelooopen?

DE BOER

O Bloedt! ick had sulcke rnoeyte eer ickse kon verkoopen,  
De Vleyshouwers die trentelde, en dongen, daer was geen  
raet,, toe.  
535 Daer wasser ien die boodt tien ponckt ried gelt, ick seyden, ic  
slaet,, toe.

*(Hij gbeeft hem de buydel met gelt.)*

Nou vaertie deynen, en seghter niet een woortje teghen.  
Al haddet mijn eygen Koe geweest ick had niet meer  
ghekreghen.

O myn goe maet, 't moet duyster wesen daer ick dwalen,,  
sel.

DE GAEUW-DIEF

540 Waerdinnetie ick hebt, daer icket mee betaelen,, sel.  
Laet ons nou een reys, WIE WIL HOOREN SINGEN VAN  
VREUCHDEN EEN NIEUW LIEDT,  
VAN EEN SOO LOOSEN BOERMAN, wel hy, en ken gy dat  
niet?

DE BOER

Mijn lust niet veel te singen, 't is noch te vroeck mijn borst,  
Ick heb vaack in myn tangden, ick heb sucken varkens dorst.

DE GAEUW-DIEF

545 Doet myn eerst bescheyt, siet selfs oft een half of hiel,, is.  
Wat so, een nochteren dronck is soo goet as een siel,, mis.

DE BOER

Maer wat bin gy een ruych schaep! hay Avous langst,  
Kijck, so voor ghepepen, soo na ghedangst.

D'OP-TRECKER

Ick heb hier de kan, ick bedanckje mijn Heeren.

DE GAEUW-DIEF

550 Met sulcke Heeren, moet ghy jou ghelt verteeren,  
Ick sie dat gy geesten bint, en de Koe het wel ghegouwen,  
Wy willender by get, een lustige sluymer afhouwen.  
Waerdinnetje schaf op, 't is eveliens vleys, of vis.

GIERTJE

't Is mijn verboden te schaffen datter niet en is.

DE GAEUW-DIEF

Kijk kind, die is leeg, heb ik in het glas gespuugd?  
Een hele kan nog? Dat is teveel, maar een halve in  
twee teugen?

DE FLIEREFLUITER

Ik drink liever met jou dan met een nuchter kalf.  
Hij leeft met de kan als een krijger met zijn degen.

III - 2

DE BOER KOMT DE HERBERG BINNEN

GIERTJE

Kijk aan, kijk aan, daar komt het varken bij zijn  
familie. Ga zitten, boertje, hoe is het, god  
bescherme ons. Welkom, Dirk Thijssen, welkom  
broertje op onze vrolijke kermis.

DE GAUWDIEF

545 Wel, Dirk Thijssen, hoe is 't afgelopen met de koe?  
DE BOER

Ojé, ik had zo'n moeite om haar te verkopen, de  
slagers bleven maar afdingen en aarzelen, daar was  
niets tegen te doen. Toen was er een die tien pond  
in contanten bood. Ik zei: ik doe het. *(Hij geeft de  
dief de buidel met geld.)*

Maat, dat is van jou, en we hebben het er niet meer  
over. Al was het mijn eigen koe geweest, ik had er  
niet meer voor gekregen. Mijn goede man, het  
moet héél donker zijn, wil ik verdwalen.

DE GAUWDIEF

545 Waardinnetje, ik heb het geld waarmee ik je zal  
betalen. Laat ons nu aanheffen: *Wie wil horen zingen  
van vreugde een nieuw lied, over een slimme boer.*

Wel, wat, ken je dat niet?

DE BOER

Ik heb niet veel zin om te zingen, 't is nog te vroeg,  
kameraad. Ik heb honger als een varken.

DE GAUWDIEF

545 Drink eerst wat van mij, zeg zelf of het een hele of  
een halve kan moet zijn. Een dronk op de nuchtere  
maag is zo heilzaam als een uitvaartmis, of niet?

DE BOER

Wat ben jij een ruig schaap! Hai, op jou.

Kijk, zoals de fluit het voordoet, zo dans ik het na.

DE FLIEREFLUITER

550 En dit is mijn kan. Ik dank je wel, mijn heer.

DE GAUWDIEF

Met zulke heren is het goed uitgaan. Ik zie dat jullie  
toffe jongens zijn, en de koe heeft veel opgebracht.  
Wij gaan er verdomme een flinke slemppartij van  
maken. Waardinnetje, dek de tafel, het kan niet

555 Had ick twee platteelen, ick haalden twee cappoenen,  
Met een schape-schouwer, wat het mach syn Suster soenen.  
Tot Pieter de Kock daer is gemeenelijck wat gaar.

DE BOER

O bloemer herten, hadden wy wat te bancken soo waeren wy  
klaer,

O pots-nickel, hoe souw so een lekker beetje smaken.

D'OP-TRECKER

By get speulnoot, gy sout mijn tangden wel wat'rich maken.

GIERTJE

560 Wel maats ick heb vande nochtent noch niet ontbeeten,  
Sou gy dus langh praten, ick kreech oock wel lust tot eeten.  
Wil gy twie betielen hebben?

DE GAEUW-DIEF

O ia ick, gants sacker loot.

GIERTJE

Houw daer mijn groote maat, ick hebber geen meer soo  
groot.

DE GAEUW-DIEF

Maar sal ick dus gaan loopen, de luy selle myn nae roepen,

565 Sie dat is een lekker tant, die gaat uyt snoepen.

DE BOER

Ay eele geest lient hem jou mantel wat,

Hy zelder niet veerder mee gaen, as in de stadt.

Wy selle mekaar terwylen een reys toe-pullen:

Gants slichters, as hy weer komt, gut hoe wille wy smullen.

D'OP-TRECKER

570 Houw daer myn broertie, siet datie haestich vliet,  
Maer al even wel vergeet het weer-brengen niet.

DE BOER

Wat, ick geloof niet dat gy die fyn-man daar voor an siet.

D'OP-TRECKER

Wat bin gy mal! 't is myn manniër so van spreekken.

DE GAEUW-DIEF

Wel an, dat is gangh, hoe wil iou dat ghebraan opbrecken.

575 Ick gae eensloefs nae de lommert, of na de diefjes vaers:  
Daar koom ick altemets so eens: somtyts wel tienmael 's  
Jaers.

O gangs lyden, hoe wil die Flaers, die waerdin kyven.

Ick laet myn mackers voor 't ghelach te pande blyven.

*Binnen*

schelen: met vlees of vis.

GIERTJE

Het is mij verboden op tafel te zetten wat er niet is.

DE GAUWDIEF

Had ik twee schotels, dan haalde ik twee hanen én  
een schapebout, om te zoenen, bij Pieter de Kok,  
die heeft meestal wel iets gaar.

DE BOER

Lieve Jezus, hadden we wat te smullen, dan waren  
we klaar. Jongejonge, wat zou zo'n hapje lekker  
smaken.

DE FLIEREFLUITER

Godver, vriend, je doet me watertanden.

GIERTJE

Wel jongens, ik heb vanochtend nog niet ontbeten.

Als jullie zo doorgaan, krijg ik ook zin om te eten.

Willen jullie twee schotels hebben?

DE GAUWDIEF

O ja, godsakker, ja!

GIERTJE

Hier maat, dit zijn de grootste die ik heb, grotere  
heb ik niet.

DE GAUWDIEF

Maar moet ik dan zó naar buiten? De mensen gaan  
mij naropen: kijk daar, dat is een lekkerbek, die  
gaat zich lekker te goed doen!

DE BOER

Ach vriend, leen jij hem jouw mantel even. Hij  
blijft ermee in de stad. Hij heeft hem maar even  
nodig, alleen in de stad. Ondertussen drinken wij  
nog een paar pullen. Jongejonge, wat zullen wij  
smullen als hij terugkomt.

DE FLIEREFLUITER

Hier heb je 'm, broertje, schiet maar op, en vergeet  
niet hem terug te brengen.

DE BOER

Waar zie je die brave man voor aan?

DE FLIEREFLUITER

Ach wat! Ik zei het maar bij wijze van spreken.

DE GAUWDIEF (*buiten*)

Zo, en nu smeer ik 'm. Hoe zal dat gebräad jullie  
opbreken. Ik ga regelrecht naar de lommert, of  
naar de heler. Daar kom ik wel vaker, soms wel  
tien keer per jaar.

Jezus Christus, wat zal dat wijf, die waerdin, tekeer  
gaan. Ik laat mijn mackers als onderpand om het  
gelag te betalen. (*Af*)

DE BOER

Waerachtich Giertje, gy bint so snobbeligen waerdin.

GIERTJE

580 O dat mach ick lyen, sey de Meyt, dat gy my soent daer ick by bin:

Maer anders sou ick quaet wesen: Hoe vaar gy Joosje?

D'OP-TRECKER

Al wel moer, ist met soenen te doen, ick soen oock wel een poosje,

Y get Huysman, gy klaart dat lustich, gy bint al een giest.

DE BOER

Voor niet en heb ick by de Vlamingen geen Retrosyn gewiest.

585 Ick brenght u eens met een discordatie,

En ick hoop, ghy sultet wachten plaan,

Al en is dit geen fraeye arguwatie.

Ick brenght u eens met een discordatie,

Ja al maack ick weynich dispensatie,

590 So sult ghy 't annemen saan,

Ick brenght u eens met een discordatie,

En ick hoop ghy sultet wachten plaan,

Gy syt mijn alderliefstste graan.

D'OP-TRECKER

By get Huysmans seuntje, dat kost iou wel een vaan.

595 Maar secht myn een reys, heb gy oock in Vranckrijk verkiert,

Waer heb gy dat overdadich kostelijck Fransoys geliert?

DE BOER

Dat heb ick geliert by de maets van onse Kamer.

D'OP-TRECKER

Daer wil ick mijn kyeren oock senden, dat's veel bequamer

Dan dat icker sou stueren over Zee, over Zanckt,

600 Asmen dus moy Francksoys kan lieren in ons eyghen lanckt.

DE BOER

De loffelijcke Philosophije,

Die verdrijft de ignorantie,

Zonder edele Clergye.

De loffelijcke Philosophije

De ab'le Poeterije,

Die is vol matery, en substantie,

Vol gratie en vol playsantie.

D'OP-TRECKER

Ick verstae de helft niet, behoudens uwer gunst.

DE BOER

So doet oock al 't gemeene volck, die weten van geen kunst.

610 Ick spreek Rondeelen van twaelven, of van viertienen,

Wilger een hebben van vierentwintich, ick selse u verlienen.

Ick spreek Sonnetten, en Balladen uyt de vuyst.

D'OP-TRECKER

Voor deuse tyt Dirckje, ben icker niet mee verkuyst.

Den eenen Cappoen, die mien ick louter op te snappen.

DE BOER

Echt, Giertje, je bent een waardin om te zoenen.

GIERTJE

O dat mag ik lijen, zei de meid, dat je mij zoent waar ik bij ben. Want anders zou ik kwaad zijn.

Hoe gaat het met jou, Joosje?

DE FLIEREFLUITER

Heel goed, kind, en als er gezoend moet worden, wil ik ook wel een poosje. God, boer, man, wat

kun jij dat goed, jij bent een wakkere geest!

DE BOER

Ja, maar ik ben niet voor niets Rederijker geweest bij de Vlamingen:

Ik drink u toe met discordatie,

en hoop dat u dit ook met mij wilt doen.

Al is dit geen fraaie argemetatie,

ik drink u toe met discordatie.

Ja, al geef ik weinig dispensatie,

wil toch aanvaarden dit sermoen.

Ik drink u toe met discordatie,

en hoop dat u dit ook met mij wilt doen:

Gij zijt mij als mijn allerbeste schoen.

DE FLIEREFLUITER

Wel boer, jongen, dat kost je een kan. Maar zeg eens, ben je ook in Frankrijk geweest? Waar heb je dat kostelijke Frans geleerd?

DE BOER

Dat heb ik geleerd van de leden van onze Kamer.

DE FLIEREFLUITER

Daar stuur ik mijn kinderen ook naartoe, dat is veel makkelijker dan dat ik ze over zee naar verre landen moet sturen, als je ook op deze manier mooi Frans kunt leren in ons eigen land.

DE BOER

De onvolprezen Filosofie,

verdrijft de ignorantie,

zonder hulp van de Pastorie.

De onvolprezen Filosofie,

de abele poëzie,

die is vol matery en substantie,

vol gratie en grappige visie.

DE FLIEREFLUITER

Ik begrijp de helft niet, neem me niet kwalijk.

DE BOER

Precies als de gewone man, die begrijpt ook niets van kunst. Ik maak rondelen van twaalf of veertien regels. Wil je er een van vierentwintig, dan lever ik je die. Ik schep uit stand sonnetten en balladen.

DE FLIEREFLUITER

Op dit moment, Dirckje, ben ik er niet zo mee gediend. Dat ene haantje dat wil ik verzwelgen.

615 O eelekaerten, hoe willen de seentjes en beentjes knappen.  
 DE BOER  
 Ik sel mijn wel lyen allienich met de schapen bout.  
 GIERTJE  
 ‘t Andere hoen past op mijn, ‘t is ghenoech dat hy het  
 doopjen hout.

III - 4

IONGHE KEESJE, HET BOEREN SEUNTJE, UYT AL  
 SCHREYENDE

Goe-luydtjes heb gy myn vaar oock ghesien?  
 Emme gy Jonge, nou laet my betien,  
 620 Ick heb al de wech gaen legghen en grynne!  
 En waar dat ick loop, ick kan mijn vaar niet vynnen.  
 Ick wil gaen in zijn Herberch, inde Stee,  
 Daar hy mijn nou lestant had ghenomen mee,  
 Dat was in ‘t swarte paart, en dat is hier.  
 625 Gants lyden Vaar, o menschen! gae gy noch te bier?  
 DE BOER  
 Nou hangden uyt de monckt, hoe staet de lekker soo en  
 pruylt,  
 Nou grijsbeck, komt hier, hoe leyd de jonghe so en huylt,  
 Keesje wil gy eens drincken? nou as een man, tsus, tsus.  
 Wat schort myn seuntje, wel keesje, hoe grey gy dus?  
 630 Hoe sie gyer dus uyt? dus begrobelt, en bekreten?  
 Wat isser Jongen, seg, het yement jou ghesmeten?  
 KEESJE  
 Neense vaartje, ick droegh huy nochtent ‘t voer byt,, stroo!  
 I wilje thuyt komen myn schaam’le moer kryt,, soo?  
 DE BOER  
 Wel waarom?  
 KEESJE  
 Maer die Mieste-.Koe, die ons was bevolen,  
 635 Die is te nacht van de dieven uyt de stal gestolen.  
 DE BOER  
 O gants vijf-menten! gants swongden! docht ick dit niet.  
 Ick loof niet dattet van syn leven is gheschiet,  
 Ick verkoop mijn koe, ick breng hem ‘t gheldt, ‘t scheen  
 dattet myn lief,, was,  
 Wie souw durve dencken, dat so eerlijcken man een dief,,  
 was?  
 640 Ick selt in een half Jaer niet winnen met tappen, noch  
 pracchen,  
 En ick moet waerachtich noch om de dievery lacchen.  
 Die geest moet hem daer al langh op hebben geneert,  
 Dat is een gauwe-dief, die isser gheweldich op ghetrynneert.  
 Kom Keesje, kom vaar, wile wy na huys toe gaan?  
 GIERTJE

Heregod, wat zullen de peesjes en de beentjes  
 knappen.

DE BOER  
 Ik hoef alleen de schapenbout.  
 GIERTJE  
 De andere haan is geknipt voor mij. Het sausje  
 mag hij hebben, als hij komt.

III - 4

KEESJE, HET ZOONTJE VAN DE BOER, KOMT  
 HUILEND OP

Hé jongens, hebben jullie mijn vader ook gezien?  
 Ah jongens, laat me d’r door! *(Hij wordt geplaagd.)*  
 Ik heb de hele weg lopen grienen! Overal zoek ik  
 mijn vader, en ik kan hem niet vinden. Ik zal eens  
 kijken in de herberg, in de stad. Daarheen nam hij  
 mij laatst mee, dat was in ‘t Swarte Paart, dat is  
 hier.  
 O lieve hemel, vader, nee! zit je nog te drinken?  
 DE BOER  
 Nou, handen uit de mond, wat sta je nou te blèren,  
 jong. Nou, grijsbek, kom hier, wat huilt die  
 jongen nou. Wil je iets te drinken, Keesje, nou,  
 wees een man, wees stil. Nou, wat is er aan de  
 hand, jungske, nou Keesje, nou niet meer grienen.  
 Kijk eens hoe je d’r uitziet, zo smoezelig van al dat  
 huilen. Wat is er, jongen, zeg op, heeft iemand je  
 geslagen?  
 KEESJE  
 Nee, vader, ik bracht vanmorgen het voer bij de  
 beesten! O, wil je naar huis komen, mijn arme  
 moeder is zo aan het huilen.  
 DE BOER  
 Maar waarom?  
 KEESJE  
 De gemeste koe, waar wij voor moesten zorgen, is  
 vannacht door een dief uit de stal gestolen.  
 DE BOER  
 Wel godhierengunder! Godnogantoe! Als ik het  
 niet dacht! Ik kan het niet geloven en toch is het  
 gebeurd. Ik verkoop mijn koe, ik breng hem het  
 geld, ik doe het nog met plezier ook!  
 Wie komt ooit op de gedachte dat zo’n brave man  
 een dief zou zijn? Ik verdien het in een half jaar  
 niet meer terug, al keer ik elke duit twee keer om.  
 En ik moet nog lachen ook om de diefstal. Die  
 goocheme bliksem heeft dit vaker gedaan. Het is  
 een gauwdief, die al heel veel geoefend heeft.  
 Kom, Keesje, kom jongen, zullen we naar huis

645 Neen, sacht wat Huysman, ay lieve blijft wat staan.  
 Gy selt mijn iou lach al lachgende betaalen,  
 Of ick sel terstonden aan de Schouwt gaan haalen.  
 Wat rijdt myn dese Man, fluck, fluck, komt schaftmen hier 't  
 ghelt,  
 Wil gy 't niet met ghemoe gheven, so krijch ick het met  
 ghewelt:

650 Ick sel waerachtich stracks om de Soldaten stuuren,  
 Nou wil gy 't gheven of niet? of ick roep al mijn buuren.  
 DE BOER  
 Ay lieve, sus, swijcht, ick selt u gheven tot een duydt.  
 Hoe veel ist de Man?  
 GIERTJE  
 Maer een spaansche kluyt.  
 DE BOER  
 Ick heb myn gat wel geschraapt, hou daer, ick mocht wel by  
 paaren,, kitten.  
 GIERTJE  
 655 Maer die zijn neers brandt die moet selfs op de blaaren,,  
 sitten,  
 Ick verlies myn betielen, en 't lach noch daer en toe!  
 D'OP-TRECKER  
 En ick mijn moye Mantel!  
 DE BOER  
 En ick myn vette Koe.  
 Ick heb mijn gelt, en mijn schoone tijdt verloren.  
 Hy het ons allegaer over een kam gheschoren.  
 660 Wel gedieuw Giertje, ick bid dat gy 't niet nae vertreckt:  
 Of ick sel al mijn leven vande Steekatten werden begeckt.  
 GIERTJE  
 Kom Joosje, slinger over, wat mach dese veyndt,, letten!  
 Gy seltet mijn geven, of ick sel de buurt over eyndt,, setten.  
 D'OP-TRECKER  
 Hou daer is ghelt, wat, hoe raest dese meer.  
 GIERTJE  
 665 So as u dat bekomt, so komt vry morghen weer.  
 D'OP-TRECKER  
 Wel wie hoorde sulcken behendicheyt syn leven?  
 Hy hettet niet ghestolen, wy hebbent hem alle drie  
 ghegheven.  
 Nou ick wil deur gaan en maken geen gherucht,  
 Wistent de Rederijckers sy speelden daer af een klucht.  
 670 Al even wel moet ick mijn mantel en mijn gelt missen:  
 Maar op sulcke wateren vangtmen sulcke vissen.  
 Ick sel mijn hoedt in huys werpen, en is die lief of waert:  
 So wil ick inkomen, wat schatet of mijn wijf wat baert.  
 Sy het vry wat ghelijckx, en 't sel heur vry wat spijten.  
 675 Maer alst de mannen verkerven, willen syt de Wijven wyten.  
 Doch die met hoeren of boeven is belaan,  
 Die snijtse of en laetse gaan.

gaan?  
 GIERTJE  
 Nee, kalm aan, boer, wacht eens even, beste man.  
 Je moet mij nog lachend het gelag betalen, anders  
 haal ik onmiddellijk de Schout erbij.  
 Wat denk je wel, man, vlug een beetje, kom op met  
 het geld. Geef je het niet goedschiks, dan krijg ik  
 het wel met geweld. Dan laat ik direct de Soldaten  
 komen. Nou, geef je het, of niet? Anders roep ik al  
 mijn burens erbij.  
 DE BOER  
 Ach lieve kind, stil maar, stil, ik geef het je tot op  
 de laatste duit. Hoeveel is het de man?  
 GIERTJE  
 Een Spaanse kluit.  
 DE BOER  
 Ik heb mezelf geruïneerd, alsjeblijft, en ik moest  
 nodig nog voor twee drinken ook.  
 GIERTJE  
 Wie zijn gat verbrandt moet op de blaren zitten. Ik  
 ben mijn schotels kwijt, en daarbij nog het gelag,  
 dat hij mij schuldig was.  
 DE FLIEREFLUITER  
 En ik mijn mooie mantel!  
 DE BOER  
 En ik mijn vette koe.  
 Ik ben mijn geld en mijn kostbare tijd kwijt.  
 Hij heeft ons allemaal een oor aangenaaid.  
 Wel, adieu, Giertje, wil je dit alsjeblijft niet verder  
 te vertellen, anders zullen de stadsmensen mijn  
 leven lang de spot met mij drijven.  
 GIERTJE  
 Kom, Joosje, geef op, waar wacht je nog op? Geef  
 op of ik zet de buurt op stelten.  
 DE FLIEREFLUITER  
 Daar is je geld, jé, wat een heisa.  
 GIERTJE  
 Nou, als jullie zin hebt, kom morgen gerust terug.  
 DE FLIEREFLUITER  
 Nou nou, wie heeft er ooit gehoord van zo'n  
 gewiektheid? Hij heeft het niet gestolen, wij  
 hebben 't hem alledrie gegeven. Nou, ik ga er  
 stilletjes en stiekem vandoor. Als de Rederijckers  
 hier van horen, maken ze er geheid een klucht  
 over. Maar ondertussen ben ik wel mijn mantel en  
 mijn geld kwijt. Maar goed, dan had ik ook maar  
 niet zo stom moeten zijn. Ik zal thuis mijn hoed  
 naar binnen gooien en als die vriendelijk wordt  
 ontvangen, zal ik naar binnen gaan. Wat kan mij

Gheschreven, gherymt, ende verdeylt, door my

GERBRANT ADRIAENSZ. *in Bredero,*

Den 6. Augustus 1612.

*'t Kan verkeeren.*

het schelen dat mijn vrouw tekeer gaat. Ze heeft ook wel wat gelijk en het zal haar veel verdriet doen. Want als de mannen het te bont maken, geven zij hun vrouwen de schuld. Maar wie zit opgescheept met hoeren of boeven, die moet de band met hen verbreken en niet meer met hen omgaan.

Geschreven, op rijm gezet en in rollen verdeeld door mij: Gerbrant Adriaensz. in Bredero, op 6 augustus 1612.

*'t Kan omslaan in het tegendeel*

## AANTEKENINGEN

4 vgl. V. 73.

18 Split-ruyters — vrouwen, die het „berijdende" „paard" tussen de benen hebben. De associatie met „dat gescheurde goedt" (Moortje 1497) ligt voor de hand.

19 pollen — Dit zal wel samenhangen met afpollen — Met zoete woordjes aftroggelen.

20 nest — Verg. voor het beeld: meuk, muik — eig. bewaarplaats waar fruit ligt te rijpen, vervolgens: bewaarplaats voor geld, hoeveelheid geld.

21 poesten — vs. 20 suggereert een bet. drinken. Poesten kan verl. tijd zijn van poesen — zoenen, en van poesten — blazen, ook: drinken, en zoenen. Mogelijk is het woord hier in beide betekenissen gebruikt.

43 Keur door Karel V uitgevaardigd op 7 okt. 1531.

47 drooge Waren — M.i. verdient een vertaling met specerijen de voorkeur: saffraan, gember, peper, kaneel.

83 Bout — In jagerstaal wordt de eendvogel met bout aangeduid. Deze betekenis lijkt waarschijnlijker dan poot. In het laatste geval zou men een nadere bepaling verwachten.

85 seven—Duyts — yR. vertaalt: Wat gevet Bier? met: Wat kost het bier — Daar er in de 17e eeuw verscheidene biersoorten waren van heel verschillende kwaliteit en verder in het stuk enkele malen naar een bepaalde biersoort wordt gevraagd lijkt het waarschijnlijker dat de gauwdief vraagt: wat voor bier geeft het? en het antwoord van de boer een biersoort aanduidt, die voor zeven duiten werd getapt.

99 heylige daeghs — Zon- en feestdagen. In de volksmond als naam voor kerkelijke feestdagen die in de week vallen.

109 Frebis - Dit woord wordt beschouwd als verhaspeling van Treves (Bestand) en Febris (koorts).

118 altemet - M.i. is de betekenis van *altemet* niet modaal. Het zou in het hedendaags Nederl. vertaald kunnen worden met: tenminste niet.

130 moet — Dit kan betekenen: vrije tijd, maar ook moed. We zouden dus ook hierin een dubbele betekenis kunnen zien: rust nemen om moed, krachten te verzamelen voor de lange wandeling van morgen.

150 nicker — oorspr. een watergeest, in de 17e eeuw synoniem van duivel.

152 Het is een portretje, hang er een mat voor.

160 gat — vR. vat dit op als keelgat. Waarschijnlijker is de bet. lichaam. Verg. uitdrukkingen als: zijn gat bergen, zijn gat vol zuigen. Een „keelgat" vol bier is niet veel!

161 uyt hoye varen — Men zou verwachten: in 't hoy varen. Vgl. vs. 280. yR. veronderstelt invloed van uyt spele varen. Noodzakelijk is dit niet. Wie uit hooien gaat, kan gemakkelijk in 't hooi terecht komen.

171 brief— Volgens vR. overdracht van het gezegde: een brief hebben, drukte maken. Zo zou brief zijn gaan betekenen: pochhans, kwast. Ik denk hier echter eerder aan brief = prent en vergelijk dan brief met het tegenwoordige portret in een zin, als: je bent me ook een portret. Of moeten we ook hier denken aan een speelse

verbinding van beide betekenissen?

172 pisdief — eig. alruin, die onder de galg uit de pis van gehangenen zou ontstaan. Daaruit ontwikkelt zich de betekenis: mismaakt mannetje. Hier zouden we kunnen vertalen: wat benje een mal mormel, een mal mirakel. rydt — eig. van de mare of de duivel gereden worden — plagen, tergen.

182 quirom-doosie — Uit de tekst is duidelijk dat dit een vleinaam moet zijn; het woord is echter in de literatuur alleen op deze plaats aangetroffen. Doosje als tweede lid van samenstellingen met de betekenis van een vleinaam komt meer voor: boterdoosje, suikerdoosje. Een verklaring voor quirom is tot nu toe niet gevonden. Het woord ziet er niet Nederlands uit, maar in welke vreemde taal moeten we het zoeken?

183 Roosie — Volgens vR. een ongewone vleinaam voor een man. De hele situatie is bepaald niet nuchter, Giertje begint al aardig op temperatuur te komen, is vleierig en aanhalig, maar als haar klant niet vlug genoeg drinkt, wordt ze opeens onvriendelijk (vs. 186). Om deze dronkevrouws-stemming nadruk te geven gebruikt Bredero waarschijnlijk dit ongewone woord, dat door het binnenrijm extra nadruk krijgt.

196 de Botter geld twee blancken — Volgens vR. en het WNT: de boter is goedkoop. M.a.w. mijn man is er niet, ik ben gemakkelijk te krijgen. Maar volgens Tuinman en Harrebomée zegt men dit als de druiven zuur zijn. Het moet dan wel betekenen: de boter is duur.

Wil Giertje zeggen: H. kan voorlopig niet aan land komen omdat hij wat uitgehaald heeft, waarvoor de schout hem zoekt?

200 V. veronderstelt dat in deze vocatief, onder invloed van expiratedruk en intonatie, de t zich ontwikkelde tot ts.

217 Joosje is te ver heen om hem op straat te zetten. Daarom zegt Giertje „ga maar op de grond liggen, ik werk je er morgen wel uit." Een andere opvatting is: ik zal je morgen wel afborstelen. Deze past niet in de situatie (Vgl. V. 78).

220 Kil. verliezen vetus j. verliesen.

230 Het wordt beschreven in F. Lugt, Wandelingen met Rembrandt in en om Amsterdam.

245 ouwt Hoy — weinig aantrekkelijk voor de koe, zou men zeggen. Misschien is hier schertsend een deel van een spreekwoord gebruikt. Harrebomée geeft: Oud geld, oud hooi en oud brood komt iemand wel te pas. De betekenis zou kunnen zijn: bij gebrek aan nieuw en vers kan men het met oud wel doen.

266 sock — Uit dit vs. en vs. 277 maakt men op dat de mannen achter elkaar lopen. Naast het jaagpad was een smal voetpad.

279 vecht — vechten zonder nadere bepaling betekent dikwijls „vrijen". Waarschijnlijk heeft *moeder naeck* hier dus de letterlijke betekenis.

282 schey stocken — een scheistok is een stuk gereedschap van de molenaar. Hij maalde zakken graan van verschillende eigenaars achter elkaar. Als het meel van de tweede eigenaar in de meelbak kwam, zette hij de scheistok, een plankje aan een lange stok, voor het meel van die tweede om dit tegen te houden (hij kon dat zien aan de kleur van het meel). Dit gaf hem gelegenheid de zak, die onderaan de meelbak hing, te vervangen door een andere. Voor het juist plaatsen van de scheistok was grote vaardigheid vereist. Dit deed het volgende spreekwoord ontstaan: „Laat God en de mulder het maar scheiden", m.a.w. God en de mulder kunnen andere dingen, kunnen beter scheiden dan gewone stervelingen.

302 goet ouwers — Dit betekent dikwijls: heel oud. Moeten we dan aannemen dat mannen in de 17e eeuw ouder

werden als ze niet trouwden? Zou Bredero hier niet een woordspeling maken? Omdat ze niet trouwen, kunnen ze zuinig leven en worden „goedhouders”, ze houden hun bezittingen? In vs. 291 is al gezegd dat ze weinig verteren en klouwers kan, behalve kerels van niks, ook schrapers betekenen.

347 In afwijking van de veronderstelling dat hier bedoeld wordt in brooddronkenheid letterlijk door de ruiten werpen, zoals vR. klaarblijkelijk doet met zijn verwijzing naar de Spaanschen Brabander 567: „O se kunnen een kan lustich werpen door de glazen” zie ik hierin een woordspel. Het WNT veronderstelt contaminatie van twee uitdrukkingen: de boel door de glazen lappen = verkwisten en drank in zijn lijf lappen. Volgens mij zegt Breero niet meer dan dat hij een kan in enen opdrieken kan. Lappen is: naar binnen slaan, gulzig drinken; het er door lappen = verkwisten. Kan betekent hier een hoeveelheid en glazen een speelse variatie op kannen in de betekenis drinkgerei. In de Spaanschen Brabander wordt dit spel voortgezet door lappen te vervangen door werpen. Juist deze vervanging bewijst dat het een bewust woordspel is geweest.

351 Hier zijn verschillende kaartspelen bedoeld, waarover we weinig meer weten.

352 Over deze dobbelspelen is eveneens niet voldoende bekend.

353 tuysten — dobbelde, of: (oneerlijk) handel drijven. Het laatste lijkt me waarschijnlijker in het verband: volgens 351/352 is het een kaart— speler en een dobbelaar, volgens 353 is hij dan een sjacheraar, een wedder, een knoeier enz.

360 De betekenis van dit vers is niet duidelijk. V. veronderstelt dat bezetten opgevat moet worden in de bet. legateren, m.a.w. dat hem het vaderschap van die jonge dochters was aangewreven. We kunnen dan ook denken aan de bet. benarren, benauwen. Deze opvatting bevredigt niet geheel met het oog op verdronck in vs. 361.

387 gants sacker koeck en Vygen - yR. veronderstelt dat deze bastaardvloek ontstaan is uit Gods zeven sacramenten via een variant die hiermee in klank veel overeenkomst heeft, nl. gans seven sacken met krenten.

424 De toren van de Zuiderkerk is van Bentheimer zandsteen en was dus, toen hij nieuw was, heel licht van kleur. Maar... in 1612, toen Bredero De Klucht van de koe voltooide, was de toren nog niet klaar. Dat was eerst in 1614 volgens het jaartal dat er op staat. De toren stond in 1612 dus nog in de steigers. Er zijn twee mogelijkheden: Bredero heeft later, na 1614 iets in deze regels veranderd, of: hij loopt vooruit op de toekomst. Van dichtbij kan hij gezien hebben hoe licht deze toren zou worden en hij doet nu of men dat van verre ook kan zien. Beide mogelijkheden zijn even aannemelijk. In die tijd was de Zuiderkerk de trots van Amsterdam, de eerste kerk die na de reformatie als protestantse kerk werd gebouwd.

436 Latere drukken hebben *arrighe*. yR. leest hier ook *arg* en vertaalt het met ‘slim’. dB. neemt dezelfde bedoeling aan en, omdat deze opmerking niet helemaal duidelijk is in de mond van de dief, neemt hij aan dat de boer al in 436 begint te spreken. Ik geloof niet dat het nodig is. De dief probeert de boer te overreden de koe voor hem te verkopen, de boer aarzelt, trekt een bedenkelijk gezicht, ondanks het aanbod van die daalder. Na een korte pauze reageert de dief op dit aarzelen met: maar vadertje, wat ben jij een rare snuiter. En dan neemt de boer opeens het besluit het toch maar te doen. Dan kan *arige* zijn: aardig in de bet. vreemd, raar, zoals het nog in Vlaanderen en in sommige delen van Noord.holland voorkomt.

448 vR. betwijfelt of de verklaring van tW., dat vellen = St. Velten, juist is, maar geeft geen betere. Behalve de motieven, die vR. aanvoert, doet het gebruik van het lidwoord in dat geval vreemd aan. In het verband van de tekst heb ik de verklaring gezocht in betekenissen van ‘vel’ als aanduiding van een man of een vrouw, meestal met min of meer ongunstige betekenis. Zie ook 1432: dronken vel enz. Het bezwaar tegen deze opvatting is dat er in deze gevallen altijd een adjectief bij staat.

454 Dit vs. is niet te verklaren. Ik suggereer slechts dat *aasent*, in tegenstelling met *aasingt* in 459, hier aarseinde betekent, Petercely een dubbelzinnige betekenis heeft en leely dronkemansgelal is. vR.'s verklaring is hier erg onwaarschijnlijk. Als Joosje probeert Giertje te verleiden zal hij niet zeggen dat ze er smerig uitziet. Joosje is vleierig en aanhalig, maar Giertje weert hem onzacht af met haar gemene opmerkingen over zijn uiterlijk.

457/58 Giertje beschrijft het gezicht van een man, dat syfilisverschijnselen vertoont. 457 schildert het uiterlijk van zijn ogen, in het bijzonder de oogleden, 458 dat van zijn neus.

468 Latere drukken geven i.p.v. kunst langst. Het is niet nodig het woord te vervangen door langst, zoals vR. doet. Het WNT geeft voor kunst o.a. de vertaling: vleeschelijke gemeenschap.

486 vande breyde kous — vR. vertaalt: volk dat van lang praten houdt; hij is het niet eens met de vertaling van K.: van licht allooi. Breyde kan betekenen: brede of gebreide. In Bredero's dialect zou men voor breed niet breyd maar bried verwachten. Harrebomé geeft de uitdrukking met de vorm breedde, echter zonder een bron te vermelden. Hij zal de uitdrukking dus gekend hebben of van iemand anders hebben gehoord, maar hij geeft geen betekenis. Ik veronderstel dat brede kous doelt op van stof genaaide kousen, die ruimer, en dus slordiger zaten dan gebreide kousen. De geschiedenis van de kous maakt deze veronderstelling niet onwaarschijnlijk. WNT VII, 5859 vat breide op als gebreide.

509 Volgens WNT kan *man* schip betekenen. Dit lijkt me het waarschijnlijkste, daar men ook vroeger voor de vangst op verschillende soorten vis verschillende schepen heeft gebruikt.

526 klockjes: vgl. V. 82.

543 Beide uitdrukkingen kunnen betekenen: honger, maar varkens dorst kan ook zijn: erge dorst. In verband met vs. 544/545 lijkt de bet. honger het meest aannemelijk. De boer zegt dat hij honger heeft, de gauwdief antwoordt: Drink eerst met me, een dronk op je nuchtere maag is evengoed als een uitvaartmis.

574 vR. vertaalt: er op los. dB. geeft: dan ga ik gauw. Het is waarschijnlijker dat de dief al buiten het gehoor van de anderen is. In vs. 572/73 is hij de deur uitgegaan en als deze achter hem dichtgevallen is zegt hij vs. 574.

583 vR. schrijft dat de bet. van klaren is: klaar spelen, nl. de beker leegdrinken. Volgens 580 heeft de boer Giertje gezoend en Joosje merkt op dat hij dat ook wel kan in 582. Klaren slaat dus niet op drinken, maar op zoenen.

610 Rederijkersvers van 8 à 9 versregels, waarin vs. 1 tweemaal, vs. 2 éénmaal wordt herhaald.

632 Stro is overdrachtelijk gebruikt voor een dier dat op het stro staat. vR. veronderstelt: bij het stro = in de stal.

640 pracchen kan betekenen: gierig, zuinig zijn en bedelen. Kiliaan geeft een logische samenhang met *tappen*. De boer zou dan zeggen: noch met hard werken, noch met sparen.....